

Päiväkoti Perhosen varhaiskasvatussuunnitelma

SISÄLLYSLUETTELO:

Johdanto	3
Perhosen toiminta-ajatus	4
Työtämme ohjaavat arvot	4
Päiväkotimme Veräjämäen sydämessä	6
Kasvatusta yhdessä vanhempien kanssa	8
Perhosessa pidämme tärkeänä	11
Hoivaa, huolenpitoa, kasvamista ja oppimista	14
Toimintaa varhaiskasvatusympäristössä	17
Yhdessä toimien ja teemoja tutkien	20
Kielen rakennuspalikat	22
Sisällöt arjessa ja toiminnassa	24
Missä matematiikka luuraa?	24
Miten luontoa voi haistaa, maistaa, kuulla, tuntea ja nähdä?	25
Uskonto ja etiikka	26
Maailman hahmottamista kuvin, muodoin ja värein	27
Ääntä, liikettä ja hiljaisuutta	28
Liikkumisen ilo	29
Lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa	30
Kulttuurit kohtaavat Perhosessa	32
Yhteistyökumppanimme	33
Arviointi	35
Lähteet	36

Liite 1: Kuvaus teematyöskentelystä: LINTU -teema

Liite2 : Kuvaus esiopetusryhmän VESI -teemasta keväällä 2006

JOHDANTO

Varhaiskasvatussuunnitelmamme perustuu Helsingissä noudatettavaan 31.1.2005 Helsingin esiopetuksen opetussuunnitelmaan ja Stakesin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005 -oppaaseen.

Päiväkoti Perhosen varhaiskasvatussuunnitelma on syntynyt vuosien 2004 - 2007 aikana käydyn prosessin tuloksena. Prosessiin on osallistunut koko Perhosen henkilökunta. Kukin työyhteisön jäsen on pohtinut ja kirjannut ajatuksiaan vasu-työryhmän työstämisestä kysymyksistä. Vasu-illoissa ja kehittämispäivillä olemme keskustelemalla, pohtimalla ja kirjaamalla yhdessä rakentaneet näiden itsenäisten pohdintojen jälkeen yhteistä kuvaa tärkeinä pitämistämme asioista. Myös vanhempien ajatukset arvoista, kumppanuudesta ja leikistä ovat vaikuttaneet varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön. Olemme kartoittaneet lasten ajatuksia tärkeistä asioista ja leikistä. Vanhempien mielestä lasten päiväkotiarjessa tärkeimpiä asioita ovat turvallisuus, sosiaalisuus sekä läheisyys ja rakkaus. Lapsille tärkeää on leikkiminen ja kaverit. Vasutyöryhmä on kirjannut näin syntyneestä materiaalista yhteisen varhaiskasvatussuunnitelman.

Varhaiskasvatussuunnitelma tulee olemaan työyhteisön toimintaa ohjaava asiakirja ja osa päiväkodin uusien työntekijöiden perehdyttämistä. Vanhemmat ja yhteistyötahot saavat suunnitelmasta tietoa päiväkodin toiminnasta. Olemme halunneet varhaiskasvatussuunnitelmaan tämän vuoksi kuvata sekä arkeamme että prosessimme aikana tärkeiksi nousseita perusteita ja ajatuksia. Varhaiskasvatussuunnitelmasta voi nousta myös uusia kehittämiskohteita tulevaan toimintaamme.

Yhteisellä, kaikkia 1-6-vuotiaita lapsia koskevalla suunnitelmalla luomme yhtenäisyyttä päiväkodissamme järjestettävään toimintaan ja opetukseen. Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on tukea lasten hyvinvointia, kehitystä ja oppimisprosesseja ja siksi toimintaa suunniteltaessa kunkin lapsiryhmän aikuiset soveltavat suunnitelmaa oman ryhmänsä lasten tarpeiden ja kehityksen mukaan.

Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman perustana ovat Helsingin esiopetuksen opetussuunnitelma 31.1.2005 ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta, joka koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Hoitoa, kasvatusta ja opetusta ei eroteta toisistaan vaan hoito on aina myös kasvatusta ja opetusta ja toisaalta opetus sisältää aina myös hoidollisia ja kasvatuksellisia elementtejä. Leikin, liikkumisen ja oppimisen näemme myös kuuluvan kiinteästi toisiinsa, sillä lapsi oppii leikin keinoin - tekemisen ja kokemisen kautta. Kasvaminen ja oppiminen tapahtuvat vuorovaikutuksessa toisten kanssa- yhteistoiminnallisena prosessina. Toimimme paljon pienryhmissä, joiden toimintaa lasten ideat, ajatukset, kokemukset ja kiinnostuksenkohteet ohjaavat.

PERHOSEN TOIMINTA-AJATUS

Tehtävänäme on, yhdessä vanhempien kanssa, luoda turvallinen ja huoleton lapsuus.

TYÖTÄMME OHJAAVAT ARVOT

Tasa-arvo

Päiväkoti Perhosessa kaikki lapset, perheet ja työntekijät ovat tasa-arvoisia. Kaikkia kohdellaan oikeudenmukaisesti ja yksilöä kunnioittaen. Avoimella ja rehellisellä keskustelulla toteutamme tasavertaisuutta, jossa kaikilla on samat perusoikeudet ja velvollisuudet. Kaikkien mielipiteillä ja ajatuksilla on merkitystä. Lasten pienryhmätoiminnassa jokaisella on oma roolinsa ryhmän jäsenenä. Jokainen ihminen on erilainen ja siksi yksilöllisten luonteenpiirteiden huomioiminen on tärkeää.

Turvallisuus

Pysyvät ja lämpimät ihmissuhteet luovat turvallisen kasvatusilmapiirin ja ryhmään kuulumisen tuo turvallisuuden tunnetta. Kiireettömässä ja kannustavassa luottamukseen pohjautuvassa ilmapiirissä tuntevat niin lapset kuin aikuisetkin itsensä pidetyiksi, tarpeellisiksi ja tervetulleiksi.

Henkilökunnan tehtävänä on pitää huolta lasten fyysisestä ja psyykkisestä turvallisuudesta. Päiväkodissa on selkeät ja yhdessä sovitut rajat ja kaikkeen kiusaamiseen puututaan.

Kasvatuskeskusteluissa (Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, Lapsen esiopetussuunnitelma, Kuntoutussuunnitelma) vanhemmat ja pienryhmän

aikuinen keskustelevat lapsen tarpeista, tavoista ja luonteesta sekä tekevät sen pohjalta yhteisiä sopimuksia ja tavoitteita. Päivittäisessä vuorovaikutuksessa vaihdetaan kuulumisia lapsen arkeen liittyvistä tärkeistä asioista. Erilaisissa tapahtumissa vanhemmat tutustuvat toisiinsa, päiväkodin henkilöstöön ja heillä on mahdollisuus osallistua päiväkodin toimintaan.

Inhimillisuus

Päiväkotityössä ihmisen kohtaaminen arjessa, ihmisseläisyys, on avaintekijä. Aito kiinnostus muita ihmisiä kohtaan, halu tukea toisia ja ottaa myös vuorollaan tukea vastaan, on inhimillisyyttä. Hellyys, huolenpito sekä rauha kasvaa ja kehittyä omassa tahdissa luovat perustan lapsen hyvinvoinnille. Olemme kaikki erilaisia, hyväksymme toistemme inhimillisiä eroja ja haluamme että se välittyy toimintamme kautta myös lapsille ja heidän perheilleen.

Se että työyhteisö tukee toinen toistaan, asioista keskustellaan avoimesti ja riittävästä henkilöstön määrästä huolehditaan, on mielestämme tärkeää henkilöstön työssä jaksamiselle. Työmme on vastavuoroista, se vaatii avoimuutta mutta myös hienotunteisuutta, lempeää huumoria unohtamatta.

Yhteisöllisyys

Työskentelemme päiväkodissa yhteisen tavoitteen hyväksi yhdessä luotua kasvatustäkemystä hyödyntäen. Pidämme tärkeänä yhteistä suunnittelua, toteutusta, ongelman ratkaisua ja arviointia. Yhdessä tekemisen ilo, joustavuus ja henkilökohtaisten vahvuuksien hyödyntäminen on suuri apu työssämme.

Päiväkodin henkilöstöllä ja lasten vanhemmilla on yhteinen vastuu kaikista lapsista. Vanhempia kannustetaan osallistumaan ja sitä kautta vaikuttamaan toimintaan. Haluamme tukea perheitä heidän kasvatustehtävässään, vastavuoroisesti toimien, toinen toistamme kunnioittaen ja kuunnellen. "Koko kylä kasvattaa" on mielestämme tavoittelemisen arvoinen malli.

Ryhmässä syntyvät lasten väliset ystävyysuhteet. Lapset opettelevat pienestä pitäen leikin ja yhdessä tekemisen kautta toimimaan yhteisön jäsenenä ja yhteiseen päätökseen pyrittäessä ottamaan toisten mielipiteet huomioon.

PÄIVÄKOTIMME VERÄJÄMÄEN SYDÄMESSÄ

Päiväkoti Perhonen on aloittanut toimintansa vuonna 1978. Päiväkoti sijaitsee pääradan oikealla puolella keskustasta päin tultaessa **Veräjämäessä**, joka on yksi Oulunkylän osa-alue.

"Veräjämäki on vanha nimi, joka todennäköisesti on saanut nimensä mahdollisesti maanmerkiksi muodostuneesta veräjästä. Se on saattanut vaikkapa sijaita tultaessa Vanhasta kaupungista johtavaa tietä pitkin nykyisen Veräjämäen rajalla".
(Oulunkylä – Vihreä idylli, Maunu Harmo 1987)

Päiväkodissämme on tällä hetkellä 58 lasta ja henkilökuntaamme kuuluu 13 aikuista. Lapsia tulee päiväkotiimme Veräjämäen alueen lisäksi Veräjäläaksosta, joka edustaa rakenteellisesti uutta kerrostaloaluetta sekä radan toiselta puolelta Oulunkylästä ja Patolasta.

Vuosien saatossa päiväkotiimme on vakiintunut tapa, että puhumme "kahdesta käytävästä". Tämä tulee siitä, että talon toisella puolella on "pienien puoli", jossa sijaitsee Apollojen ja Kultasiipien lapsiryhmät. Näissä ryhmissä lasten ikäjakautuma vaihtelee eri vuosina hyvin paljon. Tällä hetkellä molemmissa ryhmissä lapset ovat 1-5v. Talon toisella puolella on sitten "isojen puoli" Kiitäjät, jossa ovat kaikki talon esiopetusikäiset lapset ja sen lisäksi myös 5-vuotiaita.

Apollojen lapsia kaitsee päivittäin kaksi lastenhoitajaa ja lastentarhanopettajaa. Samoin **Kultasiipien** ryhmässä on kaksi lastenhoitajaa ja lastentarhanopettajaa. **Kiitäjien** lapsia hoivailee lastenhoitaja, kaksi lastentarhanopettajaa, joista toinen toimii myös päiväkodinjohtajana. Päiväkodissämme on tällä hetkellä erityislastentarhaopettaja, joka yhdessä lasten vanhempien ja muun päiväkodin henkilökunnan kanssa osallistuu lasten toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen silloin, kun lapsen kehitys vaatii enemmän yksilöllistä huomiota ja tukea. Erityislastentarhanopettaja on päivähoitoalueemme yhteinen resurssi, ja hänen sijoittumisensa vaihtelee parin kolmen vuoden välein päivähoitoalueemme eri päiväkodeissa. Päivittäisestä ruoanvalmistuksesta meillä vastaa keittäjä, apunaan neljän tunnin ajan keittiöapulainen ja päiväkodin siivouksesta ja puhtaudesta vastaa siivousapulainen. Päivähoitoalan opiskelijoita on meillä työharjoittelussa läpi toimikauden useiden viikkojen ajan, samoin peruskoululaisia on aina silloin tällöin työelämään tutustumisjaksoilla.

Oulunkylä on tullut tunnetuksi varmaan monelle Oulunkylän Seurahuoneesta, joka sijaitsee Veräjämäen puolella, Larin Kyöstintie 7. Nykyään Asukastalona toimiva Oulunkylän Seurahuone on 120-vuotisen elämänsä aikana ennättänyt toimia mm. kylpylänä, seurahuoneena, asuintalona sekä pop/jazz konservatoriona. Vuodesta 2002 alkaen Oulunkylän Seurahuone on toiminut alueen asukkaiden yhteisenä asukastalona, jota käyttävät useat eri järjestöt järjestämällä alueen asukkaille monenlaista toimintaa.

Veräjämäessä on sekä vanhaa että uutta omakoti- ja rivitaloasutusta ja muutama kerrostalo. Veräjämäestä löytyy myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia, jotka ovat suojelukohteita.

”Jokiniementiellä, numerossa 18, on tänäkin päivänä pystyssä puurakenteinen rapattu jugend-huvila, joka tunnetaan Ålanderien talona. Rakennus on Oulunkylän ainoita Jugend-tyylisiä luomuksia. Sen suunnitteli aikoinaan arkkitehti Max Frelander nimenomaan Ålanderien perheen asunnoksi. Talo valmistui vuonna 1908. Talo kuuluu eittämättä Oulunkylän kulttuurihistoriaan.”

(Oulunkylän – Vihreä idylli, Maunu Harmo, 1987)

Veräjämäki – Veräjälakson alueella on päiväkotiperhosen lisäksi kaksi muuta päiväkotia. Päiväkotiperhosen lisäksi, joka on alueen vanhin päiväkotiperhe ja päiväkotiperhe Pikku-Veräjä, joka sijaitsee Veräjälakson korttelialueella samassa rakennuksessa kuin ala-aste ja on siten myös uusin päiväkotiperhe. Samoin Veräjälakson toimii ryhmäperhepäiväkotiperhe Mylly, yksi kolmiperhehoitaja ja omassa kodissaan toimivia perhepäivähoitajia on kaksi.

Alueen lapset kuuluvat Oulunkylän koulupiiriin. Veräjälakson asuvat lapset sijoittuvat Veräjälakson kouluun ja Veräjämäen puolen lapset voivat hakeutua joko Oulunkylän ala-asteelle tai Veräjälakson sivukouluun. Veräjälakson koulussa lapset käyvät kaksi ensimmäistä vuotta ja kolmannelle luokalle siirrytään Oulunkylän ala-asteelle, tai muihin perheiden valitsemiin kouluihin.

Veräjämäessä on loistavat ulkoilu- ja retkeilymahdollisuudet. Luonto on hyvin keskeisessä asemassa arjessamme. Pikkukosken rannat, metsät ja kalliot ovat lähellä päiväkotiamme ja tarjoavat mainiot mahdollisuudet elämyksiin ja kokemuksiin ympäröivästä luonnosta.

Päiväkodin lähiympäristön lisäksi olemme tutustuneet tarkemmin myös lasten omaan asuinympäristöön Veräjämäkeen, Veräjälaksoon sekä Oulunkylään. Olemme isompien lasten kanssa käyneet jokaisen lapsen kotipihalla ja lapset ovat innoissaan esitelleet omaa kotiaan ja leikkipaikkojaan. Samalla olemme havainnoineet alueen rakennettua ympäristöä ja sen historiaa.

Syksyllä 2006 olimme taas kerran retkellä Veräjämäessä yhden lapsen kotipihalla. Meitä oli perheen äiti vastassa ja hän kertoi meille seuraavaa tarinaa talon historiasta.

” Vanhimmat osat tästä talosta ovat noin sata vuotta vanhoja. Silloin vuosisadan alussa Veräjämäessä asui paljon käsityöläisiä, kuten suutareita. Tässä oli pyykkäriin tupa ja sen edessä pieni portinvartijan mökki. Kun minä olin pieni eli noin kolmekymmentä vuotta sitten, meitä asui tässä talossa monta perhettä. Nyt portinvartijan mökki on purettu ja talossamme asuu meidän kuusi henkinen perheemme ja siivessä asuu äitini. Lapsillamme on mummola vain yhden oven päässä...”

Kävelyretket ovat laajentaneet lasten kotiseututuntemusta, sillä olemme oppineet tuntemaan alueen katujen nimiä. Kaikki lapset tietävät kenen tunnetun laulajan patsas on Oulunkylän torilla (Tapio Rautavaara). Samalla olemme voineet yhdistää retkiin myös pieniä matematiikan tehtäviä. Olemme mm. laskeneet kuinka monta rappusta on Jokiniementieltä Runoilijanpolulle johtavissa rapuissa, kenellä on pisin kävelymatka päiväkotiin.

KASVATUSTA YHDESSÄ VANHEMPIEN KANSSA

Kasvatuskumppanuus perustuu vanhempien ja henkilökunnan väliseen luottamukseen, avoimuuteen ja tasa-arvoisuuteen. Huomioimme perheet yksilöinä erilaisine tarpeineen. Kumppanuus voi syntyä toistensa kuulemisesta, kunnioittamisesta, ymmärtämisestä ja tuntemisesta.

Kaikille uusille perheille lähetetään päivähoitopäätöksen yhteydessä tiedote ”Tervetuloa päiväkotiperheeseen”, jossa kerrotaan päivähoiton pehmeästä alusta sekä kutsutaan tutustumaan päiväkotiperheeseen.

Uuden toimikauden alussa tuleville uusille perheille järjestetään kesäkuussa yhteinen tutustumisilta. Ilan tavoitteena on, että uudet vanhemmat ja lapset tutustuvat toisiinsa, päiväkodin henkilökuntaan ja päiväkodin tiloihin. Vanhemmille jaetaan tiedote, jossa on esitelty henkilöstö, päiväkodin toiminta-ajatus, päiväkodin yhteystiedot, toimikauden alun tapahtumia ja muita ajankohtaisia asioita. Tutustumisillalla sovitaan jo tarkemmin jokaisen lapsen kohdalla, miten pehmeä alkua toteutetaan.

Vahva perusta hyvälle yhteistyölle luodaan vanhempien kanssa yhteisillä keskusteluilla lapsen tavoista ja totumuksista, perheen toiveista ja odotuksista sekä päiväkodin eri mahdollisuuksista toimia lasten kanssa. Lapsen aloittaessa päivähoiton, käydään aloituskeskustelu vanhempien etukäteen täyttämän lomakkeen pohjalta.

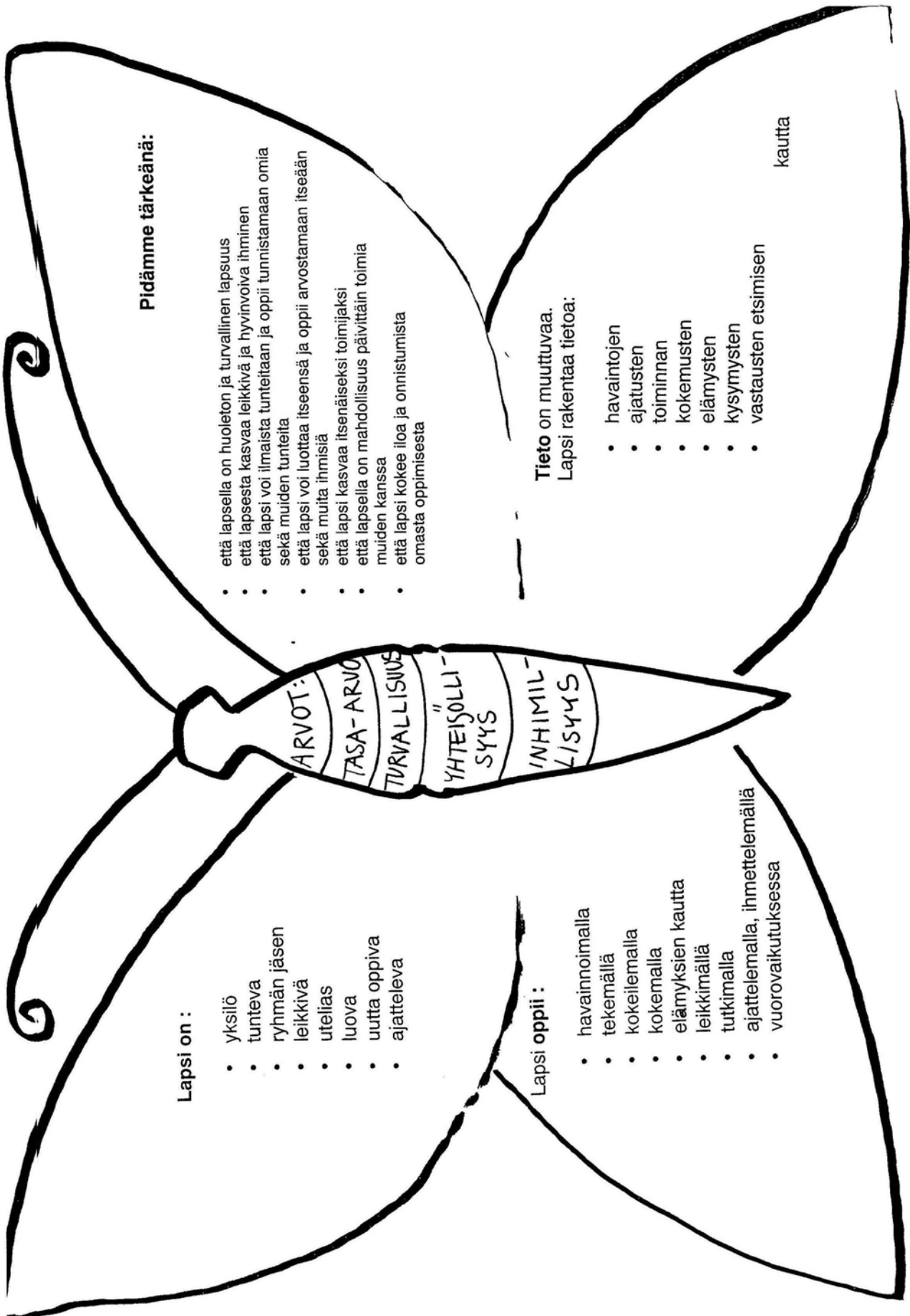
Vanhemmat voivat rauhassa tutustua ja osallistua oman lapsensa päiväkotiryhmän arkeen. Vanhempien asiantuntijuus on tärkeää, kun laadimme yhdessä Lapsen varhaiskasvatus- (Lapsen Vasu) tai Lapsen esiopetussuunnitelmaa (Leops) sekä tarvittaessa kuntoutussuunnitelmaa. Vanhemmille annetaan Lapsen Vasu - esite samalla, kun sovitaan yhteinen keskustelu-aika. Lapsen Vasu aloitetaan kahden kuukauden kuluessa lapsen päivähoiton aloittamisesta. Päivittäisissä tapaamisissa vanhempien kanssa puhumme lapsen arjesta päiväkodissa ja kotona ja teemme työtä yhdessä lapsen parhaaksi. Laadimme Lapsen esiopetussuunnitelmaa syksyllä ja päivitämme sen keväällä. Vanhempien luvalla Leopsit toimitetaan lapsen tulevaan kouluun.

Ryhmät pitävät omia vanhempainiltoja, joissa vanhemmat tutustuvat toisiinsa ja henkilökuntaan sekä keskustelevat päiväkodin arjesta ja toiminnasta. Vanhemmat voivat tutustua toisiinsa myös hakukahveilla, äitienpäivä- ja isäpäiväkahveilla, talkoilloissa, retkillä ja päiväkodin juhlissa. Päiväkodin tiedotustyöryhmä laatii vanhemmille vuodessa useita tiedotteita, joissa kerrotaan päiväkodin toiminnasta ja tulevista tapahtumista.

Päiväkotimme vanhempaintoimikunta on toiminut jo pitkään ja joka toimikausi uusia vanhempia tulee tilalle, kun osa vanhemmista siirtyy lasten myötä pois päivähoiton piiristä koulun puolelle. Vanhempaintoimikunnan rooli on vaihdellut paljon vuosien myötä, riippuen aina sen hetkisten vanhempien ja henkilökunnan ideoista ja ajatuksista. Uusien vuoden ajan toimikunta on

järjestänyt alueen yhteisiä vanhempainiltoja, joissa on ollut luennoitsijoina monia kasvatustalan guruja. Päiväkodin yhteisiä retkiä ja tapahtumia ovat vanhemmat olleet mukana suunnittelemassa ja järjestämässä ja olemme saaneet monissa päiväkodin juhlissa nauttia isien musisoinnista.

PERHOSESSA PIDÄMME TÄRKEÄNÄ

Lapsen uteliaisuutta ja yhdessä oppimista

Lapsi **oppii** koko ajan ja kaikkialla ollessaan tekemisissä ympäristön ja toisten ihmisten kanssa. Kaikki arjen tilanteet ovat lapselle oppimistilanteita. Lapsen oppimisessa ovat läsnä aistit, elämykset, tunteet, mielikuvat ja mielikuvitus. Lapsi oppii siellä, missä on aikaa lapsen kysymyksille, uteliaisuudelle ja tutkimisenhalulle ja missä aikuinenkin on valmis oppimaan. Lapset työstävät omia käsityksiään ja ajatuksiaan leikeissään, piirtäessään, jutellessaan, kertoessaan tarinoita ja omia satuja. Pienryhmissä ja leikissä lapset saavat mahdollisuuden oppia yhdessä toisten kanssa ja toinen toisiltaan. Oppiakseen uutta, lapsi tarvitsee ympärilleen asioita, jotka ylläpitävät hänen uteliaisuuttaan ja kiinnostustaan ympäristöönsä ja toisiin ihmisiin.

Tieto rakentuu sen pienen tiedonmurun ympärille, jonka lapsi on varastoinut. Yhdessä tietoa rikastetaan, punnitaan ja lisätään, saaden aikaiseksi jotakin, jota voidaan alati miettiä ja kyseenalaistaa. Aikuinen auttaa tiedon jäsentämisessä ja tekee prosessin näkyväksi yhdessä lasten kanssa. Lapsi tarvitsee tietoa ymmärtääkseen ja rakentaakseen suhdettaan itseensä, ympäristöönsä ja toisiin ihmisiin.

Turvallista ja huoletonta arkea

Vastuullamme on että lasten toimintaympäristössä on riittävä määrä huolehtivia aikuisia sisällä, ulkona ja retkillä. Päiväkodin turvallisuussuunnitelmasta löytyy lasten toimintaan liittyvät turvallisuusohjeet. Fyysisen turvallisuuden lisäksi lapset tarvitsevat myös psyykkistä turvaa. Turvallisuuden lähtökohtana on välittäminen ja kiinnostus lapsesta ja hänen perheestään. Pehmeän alun aikana luomme suhteen niin lapsiin kuin vanhempiinkin. Lapselle tuo turvaa kun päiväkodin aikuiset tuntevat lapsen tavat ja tottumukset ja vanhemmat päiväkodin arjen. Tämä tieto luo perustan vanhempien ja henkilökunnan kasvatuskumppanuudelle.

Hyvä kasvattaja on työssään herkkä lapsen tarpeille. Hän hoivaa ja rakastaa, kohtaa lapsen arjessa ja kasvattaa lasta lämmöllä. Aamuisin kohtaamme jokaisen lapsen yksilöllisesti tervehtien ja keskustellen kuulumisista. Lapsen on hyvä istua sylissä tuumailemassa omia ajatuksiaan, kuunnellen ja keskustellen yhdessä aikuisen kanssa. Päiväkotimme pienille luottamusta ja turvaa tuovat tutut aikuiset, toistuvat rutiinit ja rituaalit, esim. lepotuokiolla pajailu ja tutut unilaulut, oma unilelu tai äidiltä tuoksuva tyynyliina. Lapset maalaavat ja askartelevat talon johon tuovat kuvia perheestään ja muista läheisistään. Näin luodaan turvaa tuova ”silta” kodin ja päiväkodin välille.

Aikuisten johdonmukaisuus toiminnassa tuo turvallisuutta. Puutemme kaikenlaiseen kiusaamiseen selvittämällä oikeudenmukaisesti tilanteet ja käsittelemällä kysymyksiä yhdessä lasten kanssa. Esim. miltä tuntuu jos kiusataan tai jää leikeissä yksin. Ryhmään kuuluminen on myös tärkeä osa turvallisuuden tunnetta päiväkodissa.

Hoivaamme ja hoidamme lapsia lempeydellä mutta muistamme että hyvät rajat luovat turvaa lapsen elämään. Pienimmät harjoittelevat omaa tahtoaan aikuisen asettamissa johdonmukaisissa rajoissa. Isompien lasten kanssa pohdimme ja perustelemme oikean ja väärän erottamista.

Itsetunnon tukemista

Lapsi saa kypsyä ja kehittyä omassa tahdissa tuntien, että häntä arvostetaan omana itsenään ja toisten ihmisten kanssa tasa-arvoisena. Kannustamme ja rohkaisemme lasta hänen ajattelussaan ja toimissaan. Tärkeä on nähdä jokaisen lapsen omat vahvuudet. Kiitoksen kautta lapsi voi kokea olevansa onnellinen ja ylpeä itsestään. Kannustamme myös pienin askelin lasta tekemään sitä mikä pelottaa tai tuntuu vaikealta.

Lapselle sallitaan erilaiset tunne-ilmaisuudet. Autamme lapsia käsittelemään erilaisia tunteita. Iloitsemme lasten kanssa ilot, lohdutamme heitä surussa, autamme pettymysten käsittelyssä ja opetamme sanoittamaan tunteita. Emme jätä lasta yksin vaikeiden tunteiden kanssa. Opettelemme ratkomaan ristiriitoja juttelemalla ja etsimällä yhdessä ratkaisuja.

Itsenäisesti ja toisten kanssa toimimista

Lapsi kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristön, toisten lasten ja aikuisten kanssa ja varttuu ihmisenä sosiaalisten suhteiden kautta. Aikuinen, yhdessä lapsen kanssa, luo ne puitteet jossa lapsen on hyvä ja turvallinen olla. Kannustamme lapsia pienin askelin omatoimisuuteen. Vapaus ja vastuu lisääntyvät lapsen kasvaessa. Pienet vastuutehtävät ja lasten ehdotusten ja ideoiden vaikutus toimintaan kasvattavat itsenäisyyttä ja aloitteellisuutta. Sadut, tarinat ja kertomukset auttavat lasta ymmärtämään omia ja toisten tunteita, erilaisuutta, toisten huomioimista. Hyvät tavat ovat tärkeitä arjen tilanteissa ja toistemme kohtaamisessa. Päiväkotipäivän päätteeksi kätelemme toisiamme hyvästiksi.

Lasten kokouksissa pohdimme lapsille tärkeitä kysymyksiä ja ongelmia. Esim. millaisen kaverin kanssa on hyvä leikkiä, mitkä olisivat käytäväapulaisten tehtävät, miten isompi voi auttaa pienempää. Yhdessä pohdittuihin sopimuksiin ja sääntöihin lasten on helpompi sitoutua. Ne jäsentävät elämää ja tarkoittavat, että otamme toisemme huomioon.

Yhdessä leikkimistä

Päiväkodissa annamme tilaa lasten omaehtoiselle leikille. Leikissä lapsi kohtaa erilaisia tilanteita, kokee aidosti erilaisia tunteita, tahtoo käyttää kaikkia aistejaan ja kehoaan sekä haluaa toimia toisten kanssa yhdessä. Aikuisen tehtävä on mahdollistaa ja tukea lasten leikkimistä olemalla mukana leikissä, havainnoimalla ja ohjaamalla leikkiä. Keskeisenä näemme myös uusien asioiden opettelun leikin keinoin.

Kiitäjät ryhmän esikoululaisten ajatuksia aiheesta: Miksi leikkiminen on kivaa?

- leikki on hauskaa
- koska se on hauskaa
- hauskaa koska keksii niin kivoja juttuja
- leikkiminen on hauskaa siksi, että se on leikkimistä
- koska lapset tykkää leikkiä
- kun on kavereita on hauska leikkiä
- kun siinä saa kavereita
- mä voisin koko ajan leikkiä
- mä haluaisin koko ajan leikkiä kavereitten kanssa
- siinä oppii leikkimään
- siksi kun mä olen lapsi haluan leikkiä

Tutkimista ja oppimista yhdessä

Lasten kysymyksiin, kokemuksiin, havaintoihin, elämyksiin ja eri aistein tapahtuvaan tutkimiseen pohjautuva **teematyöskentely** tukee lasten ajattelua, uteliaisuutta ja tiedonhalua. Pysyvissä pienryhmissä kuuntelemme toisiamme, keskustelemme, pohdimme ja ideoimme ryhmäämme kiinnostavia asioita. Teemat nousevat lapsia kiinnostavista asioista jotka usein liittyvät luontoon.

Ympäristöstä huolehtimista

Retket lähiympäristöön ja pihapiirin siivous rakentavat vastuuta yhteisestä ympäristöstämme. Retkillä opettelemme kunnioittamaan ja tarkkailemaan luontoa. Mitään kasvavaa ja elävää ei saa retkillä vahingoittaa. Emme sotke luontoa ja keräämme mukaamme löytämämme roskat. Päiväkodissa lajittelemme jätteet.

HOIVAA, HUOLENPITOA, KASVAMISTA JA OPPIMISTA

Lasten arjessa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa joustavasti. Hyvällä perushoidolla huolehdimme lasten riittävästä ravinnosta, levosta, puhtaudesta, pukeutumisesta, liikkumisesta ja leikistä. Perushoitotilanteissa kasvatuksella, opetuksella, omalla mallilla ja teoilla luotsaamme lasten kehitystä ja kasvua eteenpäin arjessa. Vanhempien kanssa sovimme miten tuemme kotona ja päiväkodissa lapsen perustaitojen oppimista. Myös lapset kasvattavat ja opettavat toisiaan elässään yhteistä arkea päiväkodissa.

Ulkoilu

Raitis ilma ja liikkumisen vapaus ovat erittäin tärkeitä lapsille. Ulkoilemme pääsääntöisesti kahdesti päivässä. Aamupäivällä osan lapsista ollessa erilaisissa pienryhmissä tai sisäleikeissä toiset lapset ulkoilevat. Päiväkodin omassa pihassa tai viereisellä alakentällä lapset leikkivät, pelaavat joukkuepelejä ja osallistuvat liikuntaleikkeihin. Talvella alakentällä on mahdollista luistella. Läheinen leikkipuisto on ahkerassa käytössä ja retket lähimetsään ovat oleellinen osa päiväkodin arkea.

Ulkoilusta vastaavat aikuiset valvovat yhdessä ulkoilua, huolehtivat turvallisuudesta, auttavat ristiriitatilanteiden selvittämisessä, järjestävät leikkejä, toimintaa ja vastaanottavat päiväkotiin tässä vaiheessa saapuvat lapset. Aikuiset ja lapset keräävät yhdessä leikkivälineet varastoon.

Ravinto ja ruokailu

Monipuolinen, terveellinen ja riittävä ravinto taataan noudattamalla asiantuntijoiden laatimaa kuuden viikon ruokalistaa. Listan aterioihin tulevista muutoksista tiedotetaan aina etukäteen. Ruokailemme päiväkodissa aamupalan, lounaan ja välipalan.

Päiväkodissa huolehditaan yksilöllisistä erityisruokavalioista neuvotellen vanhempien ja tarvittaessa ravintoterapeutin kanssa. Tärkeää on, että erityisruokavalioista on asianmukaiset tiedot niin lapsiryhmässä kuin keittiössäkin. Alle 1-vuotiaiden lasten tarpeet huomioidaan ruoan koostumuksen, ruokailuaikojen ja tottumusten suhteen mahdollisuuksien mukaan.

Aikuisten tehtävänä on huolehtia, että lapset syövät monipuolisesti ja tottuvat terveelliseen ravintoon. Pienet lapset eivät itse vielä kykene valitsemaan ruokaansa riittävän monipuolisesti. Periaatteenamme onkin, että lapset ainakin maistavat kaikkea ruokaa. Lasten ei ole pakko syödä heille outoja ruokia vaan vähitellen totutellaan uusiin makuihin.

Ruokailu on myös kasvatusta ja opetusta. Tavoitteenamme on luoda mahdollisimman rauhallinen ja kiireetön ruokailutilanne. Aikuisen malli

rauhallisena esimerkkinä on merkittävä. Yhdessä opettelemme ruokailutaitoja lasten ikätaso ja herkkyykskaudet huomioiden. Jokaiselle pyritään antamaan rauha syödä omassa tahdissaan. Kauniisti aseteltuna ruoka on myös esteettinen kokemus.

Hyviä pöytätapoja opettelemme aterioinnin lomassa. Jo hyvinkin pienet lapset oppivat käyttämään luontevasti sanoja ole hyvä, kiitos ja saisinko, kun ne toistuvat arjen tilanteissa. Ruokarauhan takaavat yhdessä sovitut ruokailusäännöt ja keskustelutaidot kehittyvät pöytäseuralaisten kanssa keskustellessa.

Päivittäin valitaan ruoka-apulaiset, joilla on pieniä ruokailuun liittyviä tehtäviä. Apulaiset hakevat ruoan keittiöstä ja kertovat toisille mitä ruokaa on tarjolla. Pienten ryhmissä apulaiset jakavat ruokailuvälineitä ja isojen ryhmissä lapset myös jakavat ruoan. Kiittäjien ryhmässä ruoka-apulaisina toimivat aina ystäväparit. Keittiöhenkilökunnan kanssa sovittaessa lapsilla on myös mahdollisuus osallistua leipomiseen.

Puhtaus

Päiväkodissa on paljon lapsia ja puhtaudesta huolehtiminen on erityisen tärkeää. Peseytymisestä tehdään lapselle mieluisa tapahtuma, missä hän voi toimia vaivattomasti esim. pystyy itse avaamaan hanan, ottamaan saippuaa ja kuivaamaan kätensä omaan pyyhkeeseen.

Puhtaudessa olennaista on käsien pesusta ja muusta hygieniasta huolehtiminen kiireettömästi ja aikuisen malli on tärkeä. Lasten ystäväparit voivat auttaa ja neuvoa toisiaan. Wc- tilojen tulisi olla viihtyisät. Lasten omilla piirustuksilla ja maalauksilla sekä erilaisilla kuvilla lisäämme tilojen viihtyvyyttä. Potalla istumisesta voi tehdä mukavan tuokion lueskelemalle kirjaa yhdessä, loruilemalla tai laulelemalla. Vaippoja vaihdettaessa lasten kanssa jutellaan, loruillaan ja leikitään erilaisia kontaktileikkejä. Sanavarasto ja käsitteistö rikastuvat kun samalla jutellaan kehonosista, vaatekappaleista ja siitä mitä juuri ollaan tekemässä.

Hyvin tärkeänä osana puhtauteen kuuluvat myös lasten lokerot ja niihin vaatteiden viikko. Lapset voivat itse tasaisin väliajoin siivota omat lokerot ja kenkien hyllyköt. Lokeroiden siivous on myös yhteisvastuullista toimintaa. Muutenkin puhtauteen liittyen voi lapsille antaa pieniä vastuullisia tehtäviä esim. lelujen pesua. Myös patjojen, tynyjen ja peittojen laitto lepotuokiolle on suosittu tehtävä. Lasten kanssa on hyvä suunnitella mihin pienet työtehtävät päivän tai viikon aikana sijoittuvat.

Pukeutuminen

Ulos mentäessä, sisään tullessa ja lepotuokion yhteydessä lapsia autetaan pukemisessa ja riisumisessa. Tavoitteenamme on rauhallinen tilanne, jossa on aikaa pitää lasta sylissä, jutella lapsen kanssa sekä tukea lapsen omia yrityksiä ja ikätasoista kehitystä. Aikuisen on tärkeä tunnistaa lapsen halu itse

yrittää ja opetella pukemista ja riisumista. Antamalla aikaa, kannustamalla ja kehumalla omatoimisuus myös pysyy yllä. Pukeutumisleikit roolivaatteilla tukevat lisäksi pukemisen ja riisumisen taidon oppimista leikissä.

Nimeämällä asioita kuten vaatekappaleita, ruumiinosia ja toimintaa kuvailemalla rikastutamme lasten sanavarastoa ja käsitteistöä. Lukumääriä ja muotoja voidaan opetella pukeutumistilanteessa esim. laskemalla varpaita ja sormia. Erityisesti tunto - ja näköaisti ovat aktiivisia pukeutumisessa. Voidaan koetella ja jutella miltä asiat tuntuvat ja näyttävät. Ajattelun taidot hioutuvat kun aikuisilla on aikaa kuunnella pienten suuria kysymyksiä ja etsiä yhdessä niihin vastauksia. Esim. sukkahousuja puettaessa heräsi lapselle kysymys: ”mihin jalka hävisi”? Pukeutumisessa lapset oppivat myös toinen toisiltaan ja usein auttavat toisiaan.

Lepo

Unentarve vaihtelee lapsen iän ja elämäntilanteen mukaan. Tämä huomioidaan päiväkodissa erilaisin järjestelyin. Ne lapset, jotka tarvitsevat kahdet päiväunet, voivat nukkua aamupäivällä ensimmäisen kerran ja toiset unet lounaan jälkeen. Ryhmän pienimmät, jotka tarvitsevat pisimmät unet nukutetaan ensimmäisinä ja heidän annetaan nukkua mahdollisimman pitkään. Unen tarpeen vähetessä päivälepoa lyhennetään ja isommat lapset lepäävät päivällä satua kuunnellen. Riittävä lepo rauhoittaa lasta ja on erittäin tärkeää etenkin alle kolmevuotiaalle. Nukkumisesta ja lepäämisestä tehdään miellyttävä ja turvallinen osa lapsen päivää. Lepotuokiolle lapset tuovat kotoa oman unilulun. Lapset peitellään sänkyihin ja pajjaillaan. Tutut lepotuokion laulut, lorut ja unisadut luovat turvallisuuden tunnetta.

Lepohetkellä luetaan lapsia kiinnostavia kirjoja, joita valitessa huomioidaan lasten ikätaso, kiinnostuksen kohteet ja muut erityispiirteet (esim. pelot). Ryhmissä sadut valitaan erilaisien teemojen pohjalta esim. ystävyys ja toisten huomioiminen, erilaisuus, luonnon kunnioittaminen, huumori. Ryhmän tutkimusteemat, lapsia askarruttavat kysymykset ja lasten henkilökohtaiset kasvun tavoitteet vaikuttavat kirjavalintoihin. Toisinaan tavoitteenamme on tutustua kirjailijan tuotantoon laajemmin, jolloin luemme useampia saman kirjailijan kirjoja.

Lepotuokion alussa keskustelemme usein lapsia askarruttavista ja ryhmällemme tärkeistä asioista. Mielikuvarentoutuminen ja musiikin kuuntelu on lisäksi tärkeä osa lepotuokiota. Lapset herätellään lepotuokiolta rauhallisesti ja pienet ja isommatkin sylin tarvitsijat otetaan syliin ja annetaan herätä siinä pikkuhiljaa.

TOIMINTAA VARHAISKASVATUSYMPÄRISTÖSSÄ

Lapsen on hyvä kasvaa turvallisessa, hyväksyvässä ja kannustavassa **ilmapiirissä**. Tutut aikuiset ovat aidosti läsnä ja syventyvät lasten ajatuksiin ja tekemiseen. **Esteettinen** ja mielikuvitusta kutkuttava ympäristö houkuttelee ja innostaa lapsia monenlaiseen leikkiin ja toimintaan. Tiloja suunnitellaan ja muunnellaan lasten ja aikuisten ideoiden pohjalta.

Päiväkodissa on mahdollisuus **leikkimiseen, liikkumiseen, tutkimiseen sekä taiteelliseen kokemiseen ja ilmaisemiseen**. Leikkiminen on lapsen perustarve ja luontainen tapa toimia. Kun leikkivää lapsiryhmää katselee, siinä pulppuaa iloinen tohina ja riemu. Lapsi, joka leikkii, on onnellinen ainakin sillä hetkellä.

Leikeissä lapsi kokee iloa ja mielihyvää ja samalla leikki on myös elämäntaitoja ja kehitystä eteenpäin vievä voima. Leikin ilon rinnalla ajattelu, kuvittelunkyky ja ongelmanratkaisutaidot kehittyvät. Toisten kanssa leikkiessä lapsi saa älylleen, kielelleen ja mielikuvitukselleen aineksia. Leikissä lapsi myös rakentaa kuvaa itsestään: siitä kuka ja millainen hän on. Erilaisia rooleja kokeillessaan lapsi rakentaa samalla huomaamattaan omaa identiteettiään. Roolileikissä lapset käyvät läpi ympäristönsä tapahtumia ja ihmisiä uudelleen. Lapsi muovaa leikkiä oman näköisekseen niistä aineksista, joita kohtaa ympärillään.

Leikkiessään lapsi voi näyttää, käyttää ja käsitellä omia ja toisten tunteita ratkoessaan leikin tiimellyksessä syntyviä ristiriitoja tai eläessään iloisia, surullisia, vihaisia ja pelottavia rooleja. Vastavuoroinen leikki on oivallinen tapa harjoitella yhteistoimintaa. Ihan pienen lapsen leikkiminen on harjoittelua ja rinnakkain olemista toisten pienten kanssa. Isommat lapset opettelevat leikkiessään jo ratkomaan arkisia ongelmia. He opettelevat toisten kuuntelua, leikin yhteensovittamista, toisten ideoiden hyväksymistä, omien ajatusten ilmaisua ja itsensä kontrolloimista. Leikkiminen on lapselle myös tutkimisen väline. Sen kautta syntyy halu tutkia asioita ja oppia uutta.

Onnistuakseen hyvä leikki tarvitsee aikuisten arvostusta, tietoa lapsen leikin eri kehitysvaiheista ja herkkyyttä tunnistaa lapsen tarpeet sekä kiinnostuksen kohteet. Aikuisen tehtävä on olla aktiivinen ja tehdä leikki mahdolliseksi sekä rikastuttaa sitä.

Lapset, jotka ovat aloittaneet leikin, saavat leikkiä leikkinsä loppuun vaikka aamupäivän ulkoilu jääkin väliin. Pienempien lasten leikissä päiväkodin henkilökunta toimii leikissä mukana ja opettaa leikkivälineiden käyttöä. Leikki voi koskea sitä, kuinka puuroa keitetään, vauvanukke puetaan puhtaisiin vaatteisiin, peitellään ja pajataan sänkyyn nukkumaan sekä lauletaan unilaulu.

Mielikuvitus tukee leikkimistä ja mielikuvien avulla lapset luovat leikin maailmaa. Tarjoamme lapsille elämyksiä ja kokemuksia, joista he voivat ammentaa leikkeihinsä aivan uusia asioita. Lapset voivat samaistua satujen

sankareihin tai pelottaviin hirviöihin. Luemme ja kerromme lapsille satuja sekä esitämme niitä teatterin keinoin ja rakennamme pienillä vihjeillä satujen ympäristöjä. Lapset voivat myös itse esittää sadun tapahtumia. Saduista voimme pienryhmissä viritellä yhteisiä draamaleikkejä.

Kuuntelemalla lapsia ja seuraamalla heidän kiinnostuksensa kohteitaan löydämme vihjeitä, miten voimme rikastuttaa leikkiympäristöä ja millaisia materiaaleja on kulloinkin hyvä olla lasten saatavilla. Merirosvotarinan innostamat lapset voivat rakentaa yhdessä pahvilaatikoista laivaa, lippu painetaan kangasväreillä, miekat valmistetaan pahvista ja aarteitakin löytyy vaikkapa kotileikin korulipastosta. Näin ovat merirosvot valmiina seikkailuun.

Lapset luovat itse jatkuvasti ja oma-aloitteisesti leikkivälineitä ympäristönsä materiaaleista. Kepit voivat olla miekkoja ja piirtämällä pahville syntyy toimivia kännyköitä ja tietokoneita. Materiaalit ovat lasten ulottuvilla ja helposti saatavilla. Lelujen ja rakentelumateriaalien ohella peitot, kankaat, huonekalut, roolivaatteet ja pähineet sekä luonnonmateriaalit ovat leikeissä ahkerassa käytössä.

Lapsia kiehtova varhaiskasvatusympäristö luo paljon eri mahdollisuuksia toimia ja leikkiä. Leikki syntyy helposti pieniin muunneltaviin nurkkauksiin tai vaikka koko huoneeseen. Kotileikki tarvitsee vain sen verran tilaa, että äiti ja isä mahtuvat yhdessä laittamaan lapsilleen ruokaa ja leikkimään jälkikasvunsa kanssa. Samaan aikaan voidaan rakentaa maailman suurinta dinolinnaa huoneen toisessa päässä ja monen lapsen voimin majaa patjoista, tuoleista ja vanhoista ikkunaverhoista.

Vesi- ja hiekkaleikkiä varten ei tarvita erillisiä tiloja. Hiekkaleikkiallas on eteisessä ja veden kanssa saa lotrata, uittaa laivoja ja kylvettää nukkeja lattiakaivollisessa wc- tilassa. Kellumis- ja uppoamiskokeita voidaan tehdä ryhmähuoneen tiskialtaassa. Kun ulkona sataa vettä tai hämärtää, saliin luodaan sitä vastaava tai sitä karkottava maailma. Tällöin otetaan käyttöön tyynejä, valoja, värejä, huiveja, tarinoita, musiikkia, prinssejä ja prinsessoja.

Päiväkodissamme on mahdollisuus leikkiä erilaisissa leikkipisteissä niin yksin kuin yhdessä toisten kanssa. Koko päiväkodin yhteisessä käytössä on sali, kotileikki- ja majahuone, rakentelu- sekä kolohuone.

Rakenteluhuoneessa on käytössä paljon puisia erikokoisia ja muotoisia rakennuspalikoita. Tila on erillinen huone ja sinne voi jättää rakennelmat odottamaan leikin jatkumista ja uudelleen muokkaamista varten vaikka viikoiksi. **Kotileikki** on kodin pienoismaailma huonekaluineen, astioineen, nukkeineen ja roolivaatteineen. Vieressä olevaan **kolohuoneeseen** voi samanaikaisesti rakentaa **kauppaleikin, lääkrileikin ja bussileikin**. Näin ne yhdistyvät isommaksi yhteisleikiksi. Kolohuoneessa on myös mahdollisuus leikkiä **laboratorioleikkiä** oikeilla koeputkilla, mitoilla, pulloilla ja väriveresillä.

Majahuoneessa on mahdollisuus rauhassa rakennella erilaisista kankaista, patjoista ja tyyneistä monenlaisia rakennelmia. Majahuone muuntautuu aina

kulloisenkin teeman mukaan satuhuoneeksi, josta tulee pitkäkestoisten leikkien tyyssija kaikkien ryhmien käyttöön.

Sali houkuttaa lapset kokonaisvaltaiseen liikkumiseen, juoksemiseen, hyppimiseen, pelaamiseen ja tanssimiseen. Päiväkodin liikuntamateriaali on myös lasten käytössä omaehtoisissa leikeissä esim. sirkusleikissä.

Päiväkodin **piha** ja sen vieressä oleva **puistoalue** ovat tärkeitä leikin, liikkumisen ja tutkimisen paikkoja. **Lähimetsään** teemme säännöllisesti retkiä lasten kanssa. Pienet aluksi varovasti edeten ja isommat tottuneesti jyrkkiäkin rinteitä kiipeillen. Jokainen saa metsässä nauttia rauhassa luonnosta ja sen suomista mahdollisuuksista. Lähimetsän tultua tutuksi tulee yleensä vastustamaton tarve rakentaa maja, jossa leikitään ja jota tullaan kerta toisensa jälkeen metsään kohentamaan. Pikkuhiljaa kaikki metsässä kuultu, haistettu ja nähty alkaa kiinnostaa. ” Mikä toi kolo on, miksi se on tossa, kuka sen on tehnyt, asuuko se siellä, missä se nyt on?” Moneen ihmettelyn aiheeseen löydetään pian vastaus, mutta usein kysymykset ovat mielessä vielä päiväkodissakin. Innokkaat tutkijat alkavat selvittää kysymyksiä yksin ja yhdessä pohtien.

Lähiympäristöstä nouseekin mielekkäitä **teemoja**, joiden ympärille toimintaa voidaan rakentaa. Teemoista syntyy uusia mielenkiintoisia tutkimus- ja leikkiympäristöjä, joita rakennamme yhdessä lasten kanssa. Teemat tulevat esille varhaiskasvatusympäristössä valokuvilla, lasten piirustuksilla, maalauksilla sekä kirjoittamalla näkyviin lasten ajatuksia, ideoita, havaintoja, keskusteluja ja tarinoita.

Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen on lapselle tunteiden käsittelyn kanava, mielihyvän tuottaja, rohkeuden lähde, keino ilmaista ajatuksia, tutkia maailmaa ja käyttää aisteja.

Lasten arjessa keskeisiä asioita ovat laulaminen ja soittaminen rytmisoittimilla sekä kehosoittimilla, erilaisen musiikin kuuntelu, musiikin mukaan liikkuminen, tanssiminen, piirtäminen, maalaaminen, muovaaminen, rakentaminen ja puutyöt. Sadut, lorut, runot, aisteja rikastuttavat elämykset ja ympäristön tutkiminen antavat aineksia lasten ilmaisuun.

Pidämme tärkeänä, että päiväkodissa on käytössä laadukkaita muovailu-, piirustus- ja maalausvälineitä sekä erilaiseen työskentelyyn sopivaa paperia. Kaikki materiaali on lasten ulottuvilla ja käytössä. Innostamme lapsia keskenään suunnittelemaan, millä keinoin ja millaisia maailmoja saduista ja teemoista he haluavat maalaamalla, piirtämällä tai rakentamalla luoda.

YHDESSÄ TOIMIEN JA TEEMOJA TUTKIEN

Toiminnan alkaessa syksyllä lapset jaetaan pysyviin **pienryhmiin**. Kullekin pienryhmälle nimetään oma aikuinen. Lasten ehdotuksista valitaan yhdessä omalle pienryhmälle nimi ja ryhmän yhteenkuuluvuutta ja ryhmäytymistä tuetaan mm. yhteisleikein ja lauluin, vastuutehtävin sekä erilaisin pari- ja ryhmätehtävin.

Ryhmäytymisvaiheen jälkeen pienryhmille valitaan lasten kanssa yhdessä heidän ajatuksistaan ja mielenkiinnonkohteistaan nouseva **teema**. Teemat ovat aiheita joilla on todellisessa elämässä lapselle merkitystä. Mitä lapset kuulevat ja näkevät? Mistä he puhuvat? Mikä heitä innostaa? Mitä he leikkivät? Teemat liittyvät usein lasten havaintoihin luonnosta esim. lintuteema. Teeman lähtökohtana voi olla myös satu tai leikki. Teema voi olla koko päiväkodin yhteinen tai pienryhmäkohtainen. (katso liitteet 1 ja 2)

Pieni lapsi tutkii maailmaa **aistimalla**: Miltä asiat maistuvat, tuntuvat, näyttävät, tuoksuvat ja kuulostavat? Hän on utelias ja kerää tietoa **kyselemällä ja ihmettelemällä**. Pienryhmässä opetellaan yhdessä tekemistä, oman ajatuksen ilmaisemista, kuuntelemista, yhteisten työskentelyvälineiden jakamista. Aikuisen rooli on tärkeä aistimusten, elämysten, kokemusten tarjoajana sekä uusien näkökulmien esiintuojana.

Lasten pienryhmissä aikuinen ottaa selvää lasten ajatuksista, mielikuvista ja kokemuksista teemana olevasta asiasta, selvittää mitä lapset jo tietävät asiasta ja mistä he ovat ilmiössä kiinnostuneita. Teemoja tutkittaessa opitaan itse tekemällä. Tietoa hankitaan aistien, elämysten ja omien kokemusten kautta. Tehdään itse havaintoja ja leikitään teemana olevia asioita. Lasten oman ajattelun ja mielikuvituksen kautta teema elää ja muuttaa muotoaan ja voi syntyä uusia pienempiä teemoja.

Yhteistoiminnallisissa pienryhmissä opitaan kuuntelemaan ja ilmaisemaan ajatuksia ja löytämään yhdessä erilaisia ratkaisumalleja projektin edetessä. Kysellessään, välittäessään toisilleen ajatuksiaan, kuunnellessaan toisten näkemyksiä, pohtiessaan yhdessä jokaisen ryhmän jäsenen ajattelun välineet sekä tiedot ja taidot kehittyvät. Pienessä ryhmässä jokaisen lapsen ajatukset ja mielipiteet tulevat kuulluksi, mikä tukee lapsen itsetuntoa ja omanarvontuntoa.

Aikuinen on aktiivinen, innostunut ja vuorovaikutuksessa lasten kanssa jotta projekti etenee. Hän havainnoi lasten leikkiä, ideoita, kysymyksiä ja lasten välistä vuorovaikutusta. Näiden havaintojen ja kokemusten perusteella aikuinen suunnittelee omaa toimintaansa ja tavoitteitaan sekä lähestymistapaa tutkittavan teeman keskeisiin kysymyksiin. Teemojen käsittelyssä otetaan eri sisältöalueet (äidinkieli, matematiikka, ympäristö- ja luonnontieto, uskonto ja etiikka, musiikki, draama, kuvallinen ilmaisu) huomioon.

Dokumentoimalla tallennamme lasten arjen muistiin ja teemme oppimisen näkyväksi. Aikuinen kirjoittaa muistiin lasten ajatuksia, puheita, haastatteluja, havaintoja lasten keskinäisestä toiminnasta ja leikistä. Toimintaa, arkea ja teeman etenemistä valokuvataan. Lapset tallentavat kokemuksiaan ja ajatuksiaan saduttamalla ja kuvallisen ilmaisun keinoin. Päiväkotiajalta kokoamme jokaisen lapsen kanssa hänen henkilökohtaista kasvun kansiotaan johon myös vanhemmat täydentävät kuvauksia lapsen elämästä.

Teematyöskentelyn suunnittelu

- ❖ Tutkimusteeman valinta
- ❖ Teema valitaan lasten kiinnostuksenkohteista kuuntelemalla lasten kysymyksiä ja ajatuksia, syventymällä lasten leikkeihin ja keskinäisiin keskusteluihin
- ❖ Tutkimusteeman suunnittelu lasten kanssa
- ❖ Lähtökohtana lasten ajatukset, heidän tieto-taitotasonsa, mielikuvansa ja kokemuksensa teemana olevasta asiasta.
- ❖ Aikuisten näkökulman suunnittelu tutkittavana olevaan teemaan
- ❖ Etsitään käsiteltävä näkökulma teemaan eli mitä halutaan lasten oppivan, esim. munasta linnuksi
- ❖ Aikuisten ajatuskartta teemana olevasta asiasta
- ❖ Yhteistoiminnallinen, koko työyhteisön teeman sisältöjen suunnittelu.
- ❖ Oppimisympäristön suunnittelu
  - Oppimisympäristön materiaalit ja välineet valitaan tukemaan teemaa ja antamaan lapsille mahdollisuuden leikkiä ja tehdä omaehtoisia havaintoja ja kokeita teeman puitteissa. Myös lasten teeman projektit elävät oppimisympäristössä.

KIELEN RAKENNUSPALIKAT

Kieli on ajattelun ja tunteiden ilmaisun väline. Lasten kielelliset taidot kehittyvät leikin, toiminnan ja vuorovaikutuksen kautta. Kuuntelemalla ympäristönsä puhetta ja puhumalla itse lapset oppivat käyttämään kieltä monenlaisiin tarkoituksiin ja tehtäviin. Aikuisten monipuoliset kielenkäyttötavat ja mallit tukevat lasten kielellistä kehittymistä.

Eleillään, ilmeillään ja liikkeillään pieni lapsi ilmaisee tarpeitaan ja haluaan olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Aikuisen tulee olla herkkä vastaamaan tähän kontaktiin ja vahvistaa lapsen kuvaa itsestään.

Aikuinen pukee lapsen arjen sanoiksi nimeämällä asioita, esineitä, toimintoja ja tunteita. Pienten lasten perushoitotilanteet pukeminen, vessassa käynti, ruokailu ja lepo ovat täynnä puhetta ja vuorovaikutusta. Lasta kuunnellaan, hänen kanssaan jutellaan, nimetään asioita, kuvaillaan tapahtumia, loruillaan, lauletaan ja luetaan satuja.

Lapsi tutkii, havainnoi, kommentoi ympäristöään ja opettelee asioiden nimiä. Lapsi kuuntelee ja kuulostelee kavereiden ja aikuisten puhetta ja toistaa perässä. Puhumaan opittuaan lapsi ilmaisee tunteensa ja tarpeensa sanoin. Lapsi puhuu ja toimii yhtä aikaa. Hän ajattelee ääneen leikkiessään esim. ”nyt nää menis kauppaan” tai kuvailee piirustuksensa tapahtumien etenemistä.

Aikuisten tehtävänä on luoda ympäristö, jossa lapsilla on mahdollisuus keskusteluun. Keskustelu on paitsi puhumista myös kuuntelemista, ajattelemista ja ideoiden jakamista. Lapsen tulee tuntea olevansa vapaa ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan, omia kokemuksiaan ja heille tärkeitä asioita, huoliaan ja ongelmiaan sekä omia käsityksiään ja kiinnostuksen kohteitaan. Keskustellessa lapsille kehittyy rohkeus ja taito ilmaista itseään ja tunteitaan sekä ajatuksiaan sanallisesti. Samalla he oppivat myös kunnioittamaan muiden mielipiteitä ja kuuntelemaan toisia.

Keskustelu kuuluu luontevasti kaikkiin arjen toimintoihin. **Leikkiessään** lapset sopivat yhteisistä leikin säännöistä, ratkovat ongelmia, keskustelevat yhdessä leikin edetessä, muokkaavat leikkiä ja sen kulkua puhumalla. Pienryhmissä tapahtuvassa **teematyöskentelyssä** pohditaan teemana olevan asian olemusta ja etsitään ongelmiin ratkaisuja. Lapset keskustelevat, vaihtavat kokemuksia, tekevät kysymyksiä ja johtopäätöksiä. Ilmaistessaan ajatuksiaan ja kokemuksiaan sekä kuunnellessaan muiden ideoita ja kommentteja lapset huomaavat, että heidän puheillaan on vaikutusta.

Sadut, tarinat, lorut, riimit, runot ja hokemat rikastuttavat lasten sanavarastoa ja mielikuvitusta. Saduista lapset saavat myös mielikuvituksen, luovuuden ja leikin aineksia sekä kanavia kokea ja käsitellä erilaisia tunteita. Lasten omaa ”lukemista” tuetaan pitämällä lasten saatavilla paljon monenlaista kirjallisuutta (kuvakirjat, tietokirjat, lehdet, käsiteltävään teemaan liittyvät kirjat jne.)

Ilmaisu, kuvittelu- ja draamaleikit vahvistavat lasten itseilmaisua. Säännölliset teatterivierailut tarjoavat lapsille elämyksiä ja tutustuttavat erilaisiin tapoihin tehdä teatteria.

Kielellisen tietoisuuden kehittämisen tavoitteena on saada lapset pohtimaan kieltä, sen merkitystä ja rakennetta. Kielellistä tietoisuutta tuetaan **lukemalla** lapsille paljon erityyppisiä tekstejä (sadut, tarinat, lorut, hokemat jne. antavat erilaisia kielenkäyttömalleja) **Äänne- ja lukuleikkien** avulla oppiminen on leikinomaista. **Liikunnan, rytmiiikan ja melodian** avulla etsitään puhumisessa ja lukemisessa tarvittavaa perusrhythmiä. Esiopetuksessa liikuntaan liitetään myös kirjainten, lorujen ja sanojen leikkejä. Lasten **ajatusten ja puheiden sanatarkka kirjaaminen** sekä **saduttaminen** ja näin syntyneiden tekstien **lukeminen** auttaa lapsia huomaamaan kuinka puhuttu kieli muuttuu kirjoitetuksi kieleksi. Lasten, viikonpäivien ja kuukausien nimet, esineiden nimiä, teemaan liittyviä sanoja, ajatuksia ja havaintoja on kirjoitettuna esillä oppimisympäristössä.

SISÄLLÖT ARJESSA JA TOIMINNASSA

Lapsen oppimisessa eri sisältöalueet (matematiikka, kieli ja vuorovaikutus, kuvallinen ilmaisu, liikunta, musiikki, luonto ja ympäristötieto, uskonto ja etiikka) ovat mukana lasten leikeissä, arjen tilanteissa, oppimisympäristössä ja käsiteltävissä teemoissa (ks. teemojen suunnittelu). Tuomme sisältöjä lasten arjen toimintaan. Esimerkiksi matematiikkaa opettelemme pukeutumistilanteessa laskemalla vaatekappaleita ja ruumiinosia. Kotileikissä ja kauppaleikissä lasketaan määriä ja vertaillaan suhteita. Liikuntatuokiolla on mukana muotoja ja lasketaan vaikkapa hyppyjä muodolta toiselle. Esiopetuksessa syvennymme muotojen, lukumäärien ja numeroiden opetteluun liikkumalla ja yhteistoiminnallisten leikkien avulla. Toiminnan suunnittelussa ja materiaalia valmisteltaessa mietimme mihin matemaattisiin käsitteisiin haluamme liikuntatuokiolla tutustua.

Missä matematiikka luuraa?

Matematiikka on todellisuuden tutkimista, suhteiden luomista asioiden ja mittareiden välillä. Lasten vertaillessa asioiden ja esineiden ominaisuuksia kaikki aistit ovat läsnä. Matematiikka on läsnä lasten arjessa, leikeissä ja teematyöskentelyssä.

Leikkiessään lapset kokeilevat ja tutkivat erilaisia mittaamisen tapoja ja hakevat asioiden välisiä suhteita; he rakentelevat, hahmottelevat, järjestelivät, vertailevat, mittaavat, luokittelevat, sarjoittelevat, laskevat ja ratkovat erilaisia matemaattisia ongelmia. **Retkillä ja ulkoiltaessa** matemaattisia ongelmia ratkotaan luonnonmateriaalien ja rakennetun ympäristön ominaisuuksia tutkimalla ja kuvailemalla. Lasten uteliaisuuden kohteena voivat olla puut, pensaat, lehdet, risut, kivet, kävyt, hiekka, kasvit, lätäkököt, rakennukset, tiet, liikennemerkkit, aidat, hiekkalaatikot. Ympäristön materiaaleja lapset tutkivat erilaisten ominaisuuksien perusteella yksin tai pienryhmissä

- samanlaisuutta – erilaisuutta
- mittaamalla painoa, pituutta, syvyyttä, laajuutta, kokoa, muotoa, esim. kuinka monta kengän mittaa on hiekkalaatikon ympärys
- vertailemalla, luokittelemalla, esim. syksyn lehdet voi luokitella värin, koon, muodon jne. perusteella

Erilaiset **pihaleikit** sisältävät matemaattisia käsitteitä esim. hipassa ”koti” valitaan yhdessä sovitun ominaisuuden perusteella, kuten kaikki pystysuorat tasot (puut, pylväät, tolpat) ovat koteja.

Aikuisten ja lasten **toimintatilat ja materiaalit** houkuttelevat mittaamaan erilaisia ominaisuuksia ja sisältävät erilaisia matemaattisia käsitteitä.

- Lapset tutkivat oppimisympäristönsä muotoja esim. pöydät ovat ympyröitä, nelikulmioita jne.
- Arjen työt sisältävät monenlaisia luokituksia esim. leikin jälkeen lelut järjestetään eri luokkiin; pikkueläimet, astiat, autot, palikat

omiin laatikoihinsa tai rakennuspalikat voidaan luokitella eri ominaisuuksien perusteella luokkiin jne.

- Ruokailutilanteissa lapset vertailevat määriä, kokoja ja muotoja esim. haluaako paljon vai vähän ruokaa, puolikkaan vai kokonaisen näkkileivän.

Päivärytmi tarjoaa mahdollisuuden ajan mittaamiseen, esim. seurataan vuorokaudenajan valoisuutta (aamu, päivä, ilta). Lapset rakentavat myös ajasta omia mittareitaan esim. onko puoli tuntia enemmän vai vähemmän kuin Pikkukakkonen.

- Majaleikit ja telttaleikit tarjoavat käsityksen tilasta.
- Pelit, musiikki, kuvallinen ilmaisu ja liikunta sisältävät runsaasti matemaattisia käsitteitä.

Lapset kehittelevät jatkuvasti omia **mittareitaan**. Lasten mittauksissa mittaaminen on aina suhteessa mittariin, esim. puun ympärysmitta on porkkanalla mitattuna eri kuin kävyllä mitattaessa.

Aikuisen tehtävä on tietoisesti viljellä arjen kasvatustyössä matemaattista päättelyä sekä tarjota lapsille mahdollisuuksia omaehtoiseen, niin ryhmissä tapahtuvaan kuin yksilölliseenkin tutkimiseen. Lasten havaintoja kirjataan muistiin. Heidän mielenkiinnonkohteensa otetaan yhteisen pohdinnan aiheeksi ja autetaan lapsia löytämään yhdessä erilaisia ongelmanratkaisutapoja. Ohjaamme lasta liikunnan keinoin löytämään matemaattisia käsitteitä (hidas-nopea, paljon-vähän, pitkä, lyhyt) ja toisaalta liikunnalla vahvistetaan esimerkiksi lukukäsitteitä.

Teemojen käsittelyssä matematiikka korostuu aiheen mukaan.

Miten luontoa voi haistaa, maistaa, kuulla, tuntea ja nähdä?

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on tutustuttaa lapset omaan lähiympäristöönsä. **Luonto, elollinen ja eloton, erilaiset luonnonilmiöt sekä rakennettu ympäristö** tarjoavat tutkittavaksi kiinnostavia, tuttuja ja havainnollisia kohteita, joihin voi tutustua kaikkien aistien avulla. Luonnon kauneus, ympäristön erilaiset äänet ja tuoksut, monipuoliset materiaalit ja maut tarjoavat runsaasti elämyksiä ja kokemuksia.

Luonnosta löytyy valtavasti mielenkiintoisia **tutkimuskohteita** ja se herättää lapsissa uteliaisuutta, elämyksiä ja kysymyksiä. Lähdemme toiminnassamme liikkeelle lasten ajatuksista ja kokemuksista ja tutkimme niitä asioita ja ilmiöitä, joista lapset ovat kiinnostuneita (esim. avaruus, erilaiset eläimet, vesi, varjot).

Pienryhmätoiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuden kertoa omia ajatuksiaan, näkemyksiään ja kokemuksiaan tutkittavasta asiasta. Ja koska jokaisella on oma näkemyksensä ja erilaista tietoa siitä, lapset saavat yhdessä toimien, keskustellen, kysellen, pohtien, väitellen ja ympäristöä tutkien monipuolisen kuvan aiheesta. Ei ole niinkään tärkeää opetella sisältöä tai tietoa, vaan lapsille annetaan tilaisuuksia kehittää havaintojen, kysymysten ja yksinkertaisten kokeilujen tekemisen taitojaan. Oppiminen on

kokonaisvaltaista ja itse prosessi, tutkiminen ja tekeminen, on tärkeämpää kuin saavutetut tulokset ja opitut tiedot. Lasten ajatusten, käsitysten ja havaintojen kirjaaminen on kuitenkin tärkeää, jotta lapset voivat seurata omaa oppimistaan. Pienryhmät tuovat omat tutkimuksensa myös muiden käyttöön kertomalla ja kuvailemalla muille havaintojaan ja käsityksiään tutkimastaan teemasta.

Retket luontoon ja muuhun ympäristöön ovat ympäri vuoden hyvin keskeinen osa ympäristökasvatusta. Ne antavat lapsille monipuolisia elämyksiä ja virikkeitä. Toistuvat, samaan paikkaan tehtävät retket mahdollistavat vertailujen, arviointien ja havaintojen teon vuodenaikojen vaihteluista tai ihmisten vaikutuksesta ympäristöön. Suhde luontoon näkyy lasten **leikeissä**. Ympäristö tarjoaa lapsille runsaasti erilaisia leikkipaikkoja ja leikkiessään lapset muokkaavat ympäristöään, luonnosta löytyy leikkivälineitä ja erilaisia materiaaleja, joita käytämme leikeissä, kuvallisessa ilmaisussa, musiikissa ja draamaleikeissä. Myös käsiteltävät **teemat** tulevat mukaan lasten leikkeihin ja muuhun toimintaan.

Aikuisten malli, suhtautuminen ympäristöön, vaikuttaa lasten asenteisiin. Luontoa, sen ilmiöitä ja rakennettua ympäristöä kunnioittava, niistä iloitseva ja ympäristöä suojeleva asenne välittyy myös lapsiin. Kun lapset tutustuvat omaan lähiympäristönsä, siitä tulee heille tärkeä ja läheinen ja hekin haluavat suojella sitä sekä pitää siitä huolta. Retket lasten kotitaloille ja pihoille vahvistavat yhteisöllisyyttä sekä lisäävät kiinnostusta arkkitehtuuriin.

Lajittelemme lasten kanssa päiväkodissa syntyvät jätteet biojätteisiin ja sekajätteisiin. Paperijätteet viemme paperikeräykseen ja maito- ja mehupurkit sekä kartongit viemme kartonkikeräykseen. Päiväkotiin hankimme kestäviä ja pitkäikäisiä leluja. Vanhempien työpaikoilta saamme materiaalia uusiokäyttöön.

Uskonto ja etiikka

Uskonto ja etiikka kysymyksineen oikeasta ja väärästä, hyvästä ja pahasta, vastuusta ja vapaudesta elää lasten jokapäiväisessä arjessa, lasten keskinäisten ristiriitojen ratkomisessa, toisistaan ja yhteisestä ympäristöstä huolehtimisessa. Aikuisen luomassa turvallisessa ympäristössä, lapsi voi käsitellä pelkojaan ja vaikeita tunteitaan, puhumalla, leikkimällä ja kuuntelemalla erilaisia tarinoita. Draaman, kuvallisen ilmaisun ja musiikin keinoin käsitellään eettisiä ja uskonnollisia kysymyksiä.

Etiikka

Sadut tarjoavat lapsille tunneravintoa. Satujen kautta lasten myötäelämisen taidot kasvavat. Satujen sisällöt, esim. vanhat kansansadut, muodostavat lapsessa eettisiä perustoja.

Kasvattajan oma malli on merkityksellinen välitettäessä lapsille eettisiä arvoja ja asenteita. Oikeudenmukaisuudella, turvallisilla rajoilla,

suvaitsevaisuudella ja huumorilla, kuuntelemalla lasten ajatuksia ja kysymyksiä sekä etsimällä yhdessä ratkaisumalleja tuetaan lapsen sisäistä kasvua.

Yhteistoiminnallinen oppiminen, yhdessä työskentely yhteisen päämäärän saavuttamiseksi, vahvistaa oman ja toisen työn arvostamista ja tukee lasten kehitystä vastuuseen, suvaitsevaisuuteen ja toisten huomioonottamiseen.

Uskonto ja katsomuskasvatus

Vanhempien kanssa sovitaan lapsen uskontokasvatuksesta. Tutustumme **lapsen oman uskonnon tai katsomuksen** perinteeseen ja tapoihin. Pidämme tärkeänä, että lapsella on mahdollisuus hiljaisuuteen, ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan. Hiljentymisen hämärässä katselemaan kynttilän liekin lepatusta, rauhallisen musiikin kuuntelu satuhuoneessa, metsässä luonnon äänien kuuntelu auttavat lasta pysähtymään omien ajatustensa äärelle. Lasten omat uskonnolliset kysymykset ja ajatukset otetaan yhteiseen pohdintaan. Käsiteltävien teemojen sisältöjä pohdimme myös uskonnon näkökulmasta.

Käymme lasten kanssa joulu - ja pääsiäiskirkossa ja laulamme näiden kirkkopyhien virsiä ja hengellisiä lauluja. Jouluna tutustumme päiväkodissa jouluevankeliumiin. Perinteeksi on muodostunut joulukuvaelman dramatisointi ja esittäminen joulujuhlassa. Oma draama tuo joulukirjossa kuultavan kertomuksen läheiseksi ja tutuksi, sillä löytäähän jokainen tarinasta oman roolinsa.

Oulunkylän kirkossa käynnit tarjoavat myös elämyksiä kirkkotaiteesta ja musiikista. Tutustumme Oulunkylän kirkon alttaritauluun Jeesus siunaa lapset. Kuva ja kertomus yhdessä luovat lapsille mielikuvan tapahtumista. Tutkimme työtä tapahtumien ja henkilöiden näkökulmasta. Mitä tunteita ja ajatuksia kuva herättää? Miltä kuva näyttää?

Maailman hahmottamista kuvin, muodoin ja värein

Lasten kuvan tekeminen on maailman **tutkimista**, maailman hahmottamista kuvan avulla. Piirtäessään, maalatessaan, muovaillessaan, rakennelmia tehdessään lapsi ilmaisee havaintojaan, ajatuksiaan, kokemuksiaan, mielikuvitustaan ja tunteitaan.

Kuvalliseen ilmaisemiseen sisältyy ongelmien ratkominen, erilaisten ilmiöiden tutkiminen ja havainnoiminen kaikkia aisteja käyttämällä, elämysten kokeminen ja kokeilut erilaisilla materiaaleilla. Esimerkiksi lapset ratkovat syy- ja seuraussuhteita värejä sekoittamalla ja tutkimalla, miten valo vaikuttaa havaitsemiimme väreihin, miltä värit näyttävät, tuntuvat, tuoksuvat, maistuvat. Kahden lapsen yhdessä maalatessa isolle märälle paperille eri väreillä tutustutaan värien sekoittamiseen yhteistoiminnallisesti. Tavoitteenamme on, että kuvallinen ilmaiseminen ja kokeminen on vuorovaikutustilanne, jossa yhdessä lasten kanssa pohditaan menetelmiä ja työtapoja ja toimitaan

yhteistyössä. Kuva, liike ja ääni yhdistämällä laajennetaan ilmaisutapojen kirjoa.

Aikuisen tehtävä on tarjota materiaalit, tilat ja mahdollisuus tutustua kuvan tekemisen erilaisiin tekniikoihin sekä kokemusten ja elämysten tarjoaminen ympäristöstä. Lapselle annetaan riittävästi aikaa tutustua uuteen materiaaliin.

Lapsen kuvan tekemisessä lähtökohtana on arkipäivän elämä ja kokemukset. Toisaalta omaan kasvuun ja kehitykseen liittyvät aiheet myös kiinnostavat. Piirtämällä ja maalaamalla lapsi voi käsitellä turvallisesti pelkoja, eettisiä kysymyksiä hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä. Lasten kuvien aiheet tulevat myös leikeistä ja saduista. Piirtämällä voi samaistua sadun prinsessoihin ja sankareihin ja käsitellä omaa itseä ja kasvua.

Lasten kysymyksistä lähtevässä **teematyöskentelyssä** lasten tuottama kuvakieli on keskeisessä asemassa. Aikuinen kirjaa lasten töihin ja kuviin liittyviä ajatuksia ja kertomuksia. Kiinteät pienryhmät raportoivat yhteisillä kuvallisilla töillään teeman tutkittavia ilmiöitä ja havaintoja. Lasten tuottama kuvallinen materiaali on näkyvä osa oppimisympäristöä. Teeman ilmiöitä esim. vesi, lintu, tutkimme myös taidekuvien ja kirjojen kautta tai vierailemalla taidemuseossa.

Ääntä, liikettä ja hiljaisuutta

Kaikki musiikki lähtee **hiljaisuudesta**. Hiljaisuudesta on helppo lähteä kuuntelemaan melodioita, rytmiä, soittoa ja laulua. Lapset kokevat seikkailuna erilaisten äännten etsimisen ja löytämisen. Monipuolisen **musiikin kuuntelu** eri tilanteissa tarjoaa elämyksiä, joista lapset nauttivat. Musiikki elää monissa arjen hetkissä.

Lapset kokevat musiikin kokonaisvaltaisesti. Oman kehonsa kautta he ilmaisevat elämyksiä ja tunteita, jotka musiikki saa aikaan. Reipas musiikki saa pomppimaan tai huutamaan, rauhallinen musiikki opettaa hiipimään tai rentoutumaan ja pelottavan musiikin avulla voi leikkiä hirviöleikkejä. Musiikki voi olla lapselle lohdutusta, aikuisen laulu rauhoittaa. **Liike ja musiikki** kulkevat käsi kädessä. Musiikki saa lapsen liikkumaan, tanssimaan ja pyörimään.

Lapset kokevat iloa, kun he **tuottavat itse** ääniä ja musiikkia. Lapsia rohkaistaan jakamaan kokemaansa muiden kanssa. Näin musiikki avaa uusia sosiaalisen kanssakäymisen muotoja. Lapset rohkaistuvat ja tottuvat esiintymään, ilmaisemaan itseään ja tunteitaan. Onnistumisen kokemusten kautta itsetunto vahvistuu.

Rytmi ja perussykkeen omaksuminen auttavat jäsentämään aikaa. Rytmiä etsitään rytmisoittimien kautta. Omaa kehoakin voidaan pitää soittimena esim. taputellen, tömistellen tai napsutellen.

Laulut ja **laulaminen** rikastuttavat lasten kieltä ja ajattelua ja kehittää muistia. Lapset kokevat onnistumisen iloa oppiessaan uusia lauluja. Tutut laulut luovat turvallisuuden tunnetta. Lasten itsensä sepittämät laulut tuovat iloa kaikille.

Musiikki on antoisa lähestymistapa **teematyöskentelyyn**. Lauletaan aiheeseen liittyviä lauluja, tutkittavan kohteen liike voidaan löytää rytmisoittimilla, laulutyyli ja äänen voimakkuus voivat kuvata kohteen ominaisuuksia jne. Musiikillinen ilmaisu ruokkii luovuutta ja mielikuvitusta.

Liikkumisen ilo

Lapsi liikkuu kokoajan ja kaikkialla liikkumisen ilosta. Liikkuessaan lapsi oppii tuntemaan ja hallitsemaan omaa kehoaan, suhdettaan toisiin ihmisiin ja ympäristöön. Monipuolinen liikkuminen edistää lasten kaikinpuolista kehitystä ja luo pohjan terveelle itsetunnolle. Uusia liikkeitä ja liikeratoja syntyy ja vahvistuu vain tekemällä, liikkumalla ja kokeilemalla. Liikkumalla lapset oppivat käsitteitä, esim. nopea, hidas, korkea, matala, eteenpäin, taaksepäin. Aikuisen tehtävänä on mahdollistaa lapsille turvallinen ja innostava liikuntaympäristö sekä suunnitella ja toteuttaa tavoitteellista liikuntakasvatusta.

Päivittäisillä **ulkoiluhetkillä** lapset liikkuvat paljon. Pihalla lapset juoksevat, kiipeilevät, pyöräilevät, tasapainoilevat, laskevat liukumäkeä, keinuvat ja pelaavat erilaisia pihaleikkejä ja-pelejä.

Viereisellä kentällä pelaamme, liikumme, suunnistamme, luistelemme ja laskemme mäkeä. Käymme **retkillä** lähimetsässä. Luonnon maaston epätasaisuus, kiipeily kivillä, kallioilla, kaatuneilla puunrungoilla ja talvella lumessa rämpiminen ja mäenlasku, kehittävät lapsen liikunnallisia taitoja ja tuottavat liikunnaniloa.

Jokaisella ryhmällä on käytössä viikoittainen **salivuoro**, jolloin salissamme voi harrastaa monenlaista liikuntaa ja jumppaa. Välineistöä on runsaasti tempurataan, varjojumppaan, palloiluun ja tasapainoiluun. Musiikkiliikuntaa, satujumppaa ja tanssia käytetään niin ohjatussa liikunnassa kuin lasten omissa leikeissäkin.

Liikkumalla lapset oppivat myös **kielen ja matematiikan käsitteitä**. Kirjaimiin, kirjoitettuihin sanoihin, tavuihin, loruihin, lukumääriin, numeroihin ja muotoihin tutustutaan jumppatuokioilla luontevasti.

Teemojen käsittelylle liikunta tarjoaa monia mahdollisuuksia. Kokeillaan, miltä tuntuu tallustaa kuin karhu tai liittää kuin perhonen, kuinka hurjaa on merirosvojen tanssi tai hiipiä hiljaa kuin intiaani ja miltä tuntuu oman sydämen syke. Liikunnan ilo ja riemu löytyvät yhdessä toisten lasten kanssa.

LAPSEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Lapsen **itsetunnon tukeminen** on hänen kokonaiskehityksensä kannalta tärkeää. Arvostamme lasta sellaisena kuin hän on eikä hänen suoritustensa takia. Kun lapsi kokee olevansa rakastettu ja saa osakseen kannustusta ja myönteistä palautetta hänen itsetuntonsa vahvistuu. Varhaisen tuen perustana on **hyvä perushoito**, joka mahdollistaa lapsen turvallisuudentunteen, itsensä hyväksymisen, mahdollisuuden osallistua erilaisiin arjen toimiin ja luottamuksen toisiin lapsiin ja häntä hoitaviin aikuisiin. Lapsen varhaisen tuen kannalta on hyvin tärkeää, että tunnemme lapsen normaalin kehityksen vaiheet ja osaamme havainnoida lapsen tuen tarpeen hyvissä ajoin.

Lapsen yksilölliset tarpeet ja tavoitteet otamme huomioon suunnitellessamme **lapsiryhmän toimintaa**. Päiväkotimme toiminta jakaantuu viikoittaisiin kiinteisiin liikunta- ja musiikki ryhmiin sekä yhteistoiminnalliseen pienryhmätyöskentelyyn. Pienryhmien toiminta mahdollistaa lapsen omien vahvuuksien ja yksilöllisten tarpeiden huomioonottamisen. Pienryhmien toiminnan lähtökohtana ovat lapsen omat kokemukset ja havainnot. Tärkeää onkin löytää jokaisen lapsen omat vahvuudet ja kannustamalla auttaa häntä uskomaan ja luottamaan itseensä.

Päiväkodin arjessa lapsilla on mahdollisuus harjoitella eri **perustaitoja**. Esimerkiksi ruokailuun, hygieniaan ja pukeutumiseen liittyvät perustaidot vahvistavat lapsen itseluottamusta ja tuottavat itsenäisyyttä. Lapset voivat harjoitella näitä asioita turvallisessa ympäristössä rauhassa ja ilman kiirettä.

Päiväkodissamme käytämme kaikissa lapsiryhmissä **kuvia** päiväjärjestyksen hahmottamiseen, mikä helpottaa lasten siirtymistä tilanteesta toiseen. Seinällä olevista kuvista lapsi voi käydä tarkistamassa, mitä seuraavaksi tapahtuu tai valitsemassa oman leikkipisteen.

Lasten keskinäisessä **leikissä** lapsen taidot harjaantuvat. Yhteisissä leikeissä tukea tarvitseva lapsi saa puhumisen, käyttäytymisen ja toimimisen malleja. Leikissä mukana oleva aikuinen voi omilla toimillaan tarvittaessa tukea leikin etenemistä. Vertaisryhmässä toimiessaan lapsi saa olla yksi muiden joukossa.

Varhaisen tuen tarpeen arviointi tehdään **yhdessä vanhempien kanssa**. Kaikki lapset tarvitsevat joskus tukea harjoitellessaan uusia taitoja, toiset ehkä hieman enemmän kuin toiset. Vanhemmat tuovat tukea tarvitsevan lapsen kasvatukseen suunnitteluun oman lapsensa ja perheensä tuntemuksen ja henkilöstö oman ammatillisen osaamisensa. Päiväkodin eri ammattiryhmien osaamista yllä pidämme ja kehitämme jatkuvasti yhteisissä pedagogisissa palavereissa, kouluttautumalla ja hankkimalla tietoa. Erityislastentarhanopettajan, perheneuvolan ja muiden asiantuntijoiden konsultaatioilla vahvistamme osaamistamme.

Erityinen tuki

Vanhempien kanssa sovimme yhdessä, mitä voimme tehdä lapsen kanssa kotona ja päiväkodissa. Usein tämä toiminta on lapsen yleistä kehitystä tukevaa ja on samalla ryhmän muillekin lapsille hyödyllistä.

Erityistä tukea tarvitsevalle lapselle laadimme yhdessä vanhempien, erityislastentarhanopettajan ja muiden lasta kuntouttavien tahojen kanssa **Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tukitoimet**, joiden edellytyksenä on lääkärin tai muun ulkopuolisen asiantuntijan lausunto ja esiopetusiässä Lapsen esiopetussuunnitelman **tuki ja kuntoutus osuuden**. Suunnitelmat sisältävät lapsen kasvun ja kehityksen tavoitteet, lapsen vahvuudet sekä kehitykseen ja oppimiseen liittyvät riskitekijät ja vaikeudet. Suunnitelmaan kirjaamme myös varhaiskasvatusympäristön muutostarpeet sekä tuki- ja kuntoutuspalvelut ja niistä vastaavat tahot. Vanhempien ja muiden yhteistyötahojen kanssa seuraamme lapsen edistymistä ja arvioimme suunnitelmien toteutumista.

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen siirtyminen kouluun tapahtuu yhteistyössä vanhempien, päiväkodin, lasta kuntouttavan tahon ja koulun henkilöstön kanssa.

KULTTUURIT KOHTAAVAT PERHOSESSA

Päiväkodissa lasten erilaiset kulttuuritaustat tuovat arkeen elämän moninaisuutta. Kasvattajina työmme lähtökohtana on lapsen perheen **kieli, uskonto, arvot, tavat** sekä **tottumukset** ja niihin tutustuminen. Päiväkoti tarjoaa toisen kulttuurin lapselle mahdollisuuden tutustua suomalaisuuteen: ihmisiin, arvostuksiin ja tapoihin.

Tavoitteenamme on molemminpuolinen kulttuurien kunnioittaminen. Lapsen identiteetin rakentumiselle on tärkeää, että hänen kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostetaan. Perheen tärkeä tehtävä on siirtää lapselle oma kulttuuriperintö. Toiminnassa otetaan huomioon perheen erilaiset tavat esim. ruokatottumukset, hygienia- ja pukeutumissäännöt.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osalta tavoitteenamme on, että he saavuttavat **toimivan kaksikielisyyden**. Oma äidinkieli luo pohjan suomenkielen oppimiselle. Tuemme lasten omaa kieli- ja kulttuuritaustaa kannustamalla vanhempia käyttämään kotona lapsen kanssa omaa äidinkieltä mm. lukemiseen ja keskusteluun.

Lapsen aloittaessa päiväkodissa käymme **aloituskeskustelun**, jossa tutustumme perheen historiaan, uskontoon ja tapoihin. Vanhempien käsitystä lapsensa oman äidinkielen taidoista ja heidän tapansa tukea äidinkieltä on tärkeä. Kerromme vanhemmille päiväkodin toiminnasta, toimintatavoista ja yhteistyötahoista.

Helsingin kaupungin päivähoidolla on **Suomi toisena kielenä (S2) – suunnitelma**. Sen pohjalta teemme eri kieli- ja kulttuuritaustaisille lapsille yhdessä vanhempien kanssa **kaksikielisyysuunnitelman**, joka sisällytetään Lapsen Vasuun tai Leopsiin. Siihen kirjataan lapsen suomenkielen lähtötason sekä kuuntelemisen, ymmärtämisen, puhumisen, sanaston ja kielen rakenteen tavoitteet. 3-6 vuotiaan lapsen suomenkielen osaamista kartoitamme **Kettu-testillä** ja oppimisen edistymistä seuraamme **suomenkielen oppimisen seurantalomakkeella**. Seurantaa ja arviointia teemme vanhempien, kiertävän erityislastentarhanopettajan ja alueen S2-lastentarhanopettajan kanssa. Esiopetusvuonna käytämme tarvittaessa apuna alueen S-2 lastentarhanopettajaa kielitaidon arvioinnissa.

S2-opetuksessa on tavoitteena suomenkielen **taidon ja kielellisen tietoisuuden** vahvistaminen. Suomenkieli tulee lapselle tutuksi päiväkodin arjessa: perushoidossa, leikeissä, lauluissa, peleissä, tarinoissa, saduissa ja pienryhmä toiminnassa. Omassa pienryhmässä ja toisten lasten kanssa leikkiessä, lapsi oppii kieltä ja rohkaistuu ilmaisemaan itseään myös suomenkielellä. Aikuisen antama kielenmalli on tärkeä. Kiinnitämme erityistä huomiota hyvään arkikieleen ja selkeään puheeseen. Arjessa aikuinen sanoittaa toimintaan ja käyttää kuvia puheen tukena. Suomen kielen taitoa voimme harjoitella järjestämällä suunnitelmallista ja säännöllisesti kokoontuvaa kielikerho toimintaa. Kerhon tavoitteet nousevat lasten tarpeista.

YHTEISTYÖKUMPPANIMME

Veräjäläakson **koulun** ja alueen päiväkotien Perhosen, Pikku - Veräjän ja Veräjämäen yhteinen Esi- ja alkuopetuksen toimintasuunnitelma valmistui vuonna 2002. Toimikausittain valitaan niin koulun kuin päiväkotienkin yhdyshenkilöt, jotka vastaavat toimintasuunnitelman päivittämisestä vuosittain. Yhteisen suunnitelman tavoitteena on edistää toiminnan sisällöllistä yhteistyötä sekä tukea jatkumoa päiväkodista kouluun.

Päiväkodillamme on **kummiopettaja** Veräjäläakson koululla. Esikoululaiset käyvät tutustumassa kouluun sekä osallistuvat kummiopettajan luokan toimintaan. Yhteistyömuodoksi päiväkotien ja koulun välillä on vakiintunut **työpaja-päivät**, jolloin päiväkotien lapset vierailevat Veräjäläakson koulussa. Lapset osallistuvat yhdessä koulun oppilaiden kanssa koulun opettajien ja alueen päiväkotien henkilökunnan vetämiin työpajoihin. Syksyn ja kevään aikana on kuusi työpajaa. Pajojen aiheena on vuorovuosina vesi, energia ja kierrätys.

Koulun opettajat ja päiväkotien esiopetuksesta vastaavat opettajat kokoontuvat säännöllisin väliajoin suunnittelemaan yhteistä toimintaa ja tapahtumia ns. nivelpalaveriihin. Loppu keväällä keskustelemme, vanhempien luvalla ja Leopsin pohjalta, kouluun siirtävistä lapsista. Toimikauden päättyessä keväällä kokoonnumme yhteiseen palaveriin arvioimaan kuluneen vuoden yhteistyötä.

Alueellista oppilashuoltoa kehittää moniammatillinen asiantuntijatyöryhmä. **Oppilashuollon työryhmän** tehtäviin kuuluu edistää oppimisympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä kehittää seurantaa ja ennaltaehkäisevää työtä.

Päiväkodissa kokoonnumme syksyllä oppilashuollon palaveriin. Palaverissa on läsnä alueen kiertävä erityislastentarhanopettaja, päiväkodin johtaja, esiopetuksesta vastaava lastentarhanopettaja sekä tällä hetkellä päiväkodissa toimiva erityislastentarhanopettaja. Käsittelemme yhdessä esiopetuksessa olevien lasten ryhmän hyvinvointia oppilashuollon näkökulmasta. Keskustelemme yhteistyöstä koulun ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Oppilashuoltoon liittyy myös päiväkotimme turvallisuus. Huolehdimme, että henkilökunnan ensiaputaidot ovat ajan tasalla. Turvallisuuteen liittyviin tehtäviin on nimetty vastuuhenkilöt päiväkodin Turvallisuussuunnitelmassa. Henkilökunnan palaverissa käsittelemme turvallisuussäätöjä, tapaturmien ja onnettomuuksien ennaltaehkäisyä ja toimia onnettomuustilanteissa. Mikäli päiväkodissa esiintyy esim. kiusaamista puututaan asiaan välittömästi. Tilanteesta kuullut tai sen nähnyt aikuinen selvittää asiaa ja tiedottaa siitä muulle henkilökunnalle. Henkilökunta kokoontuu sopimaan jatkotoimista. Lasten kanssa kiusaamista käsitellään lasten kokouksissa. Asiasta tiedotetaan vanhemmille ja sovitaan mihin toimiin vanhemmat ryhtyvät. Tarvittaessa kutsutaan vanhemmat koolle.

Alueen **kiertävä erityislastentarhanopettaja** tukee ja konsultoi päiväkotimme henkilökuntaa sekä lasten vanhempia lasta koskevissa asioissa.

Terveyskeskuksen **puheterapeutin** kanssa teemme yhteistyötä lasten kielenkehitykseen ja vuorovaikutustaitoihin liittyvissä kysymyksissä.

Neuvolan **terveydenhoitajan** ja vanhempien kanssa teemme yhteistyössä 3- ja 5-vuotis seurantaa, käyttäen kaavaketta vanhempien- ja päivähoidon kuvaus lapsesta. Lapsen Vasuun kirjataan neuvolakäyntien yhteydessä esiin tulleita lapsen kasvun ja kehityksen asioita.

Terveyskeskuspsykologi neuvoo ja opastaa henkilökuntaa ja perhettä lasta koskevissa kysymyksissä.

Perheneuvola auttaa perheitä mm. lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa, koulukypsyyden arvioinnissa.

Lastensuojelun kanssa teemme yhteistyötä tarvittaessa.

Veräjämäki - Veräjälakson alueen päiväkodit ovat mukana Lapsiperheiden varhaisen tuen – **Vartu -hankkeessa**. Varhainen tuki on toimintaa, jossa tartutaan huoleen mahdollisimman varhain heti sen havaitsemisen jälkeen. Erityisesti huomioidaan lapsen ensimmäiset ikävuodet. Hankkeesta vastaa Pohjoinen Perhekeskus ja hankkeella on oma Varhaisen tuen koordinaattori. Mukana on toimijoita – sosiaali- ja terveystoimesta, päivähoidosta. Tässä vaiheessa hanketta on luotu alueellisen yhteistyön rakenteet (esimiesfoorumi, aluefoorumit), jotta alueellinen toiminta ei olisi henkilösidonnaista. Esimiestason yhteisen koulutuksen yhteydessä on tiedostettu, että moniammatilliset koulutukset ovat keskeinen tekijä yhteisen ymmärryksen syntymiseen. Henkilöstölle suunnattua moniammatillista koulutusta on suunniteltu syksyksi 2007.

ARVIOINTI

Lasten toiminnan arviointi tapahtuu valokuvaamalla, kirjoittamalla muistiin lasten ajatuksia, havaintoja ja toiveita. Omista oppimiskokemuksista, piirustuksista, haastatteluista ja menneiden tapahtumien kuvauksista syntynyt materiaali kootaan kasvun kansioihin. Oma oppimistaan lapset voivat tutkia kasvun kansioiden avulla.

Leikkiä, vuorovaikutusta, motorisia taitoja, kielen oppimista ja kielellistä tietoisuutta havainnoimme lasten leikeissä, perushoidossa ja aikuisen ohjaamassa ja lasten omaehtoisessa toiminnassa. Varhaiskasvatussuunnitelman ja lapsen esiopetuksen suunnitelman tavoitteita arvioidaan keskusteluissa vanhempien kanssa ja lapsiryhmän aikuisten palavereissa.

Esiopetusvuoden lopussa lapset saavat osallistumistodistuksen, jonka sisältönä on toteamus osallistumisesta esiopetukseen.

Kiittäjien, Apollojen ja Kultasiipien tiimit arvioivat omaa toimintaansa viikoittaisissa palavereissa. Koko päiväkodin yhteisiä tavoitteita arvoimme yhdessä mm. viikkopalavereissa, iltapalavereissa ja kahdesti vuodessa koko päivän kehittämispäivillä.

Päiväkodin toimintaa, tavoitteita ja yhteistyömuotoja arvioidaan ja kehitetään myös Leops- ja Vasu-keskustelujen, vanhemmille suunnattujen kyselyjen sekä vanhempainilloissa ja vanhempainoimikunnassa käytyjen keskustelujen avulla.

LÄHTEET:

Esiopetuksen valtakunnalliset perusteet. määräys 64/011/2000. Opetushallitus.
Helsinki: Yliopistopaino

Harmo, Mauri 1987: Oulunkylä – Vihreä idylli. Oulunkylä-Seura ry. Helsinki: Forssan kirjapaino Oy

Helsingin esiopetuksen opetussuunnitelma. 2005.

Hintikka, Maija 2004: Leikistä totta. Omaehtoisen leikin merkitys. Helsinki: Tammi

Päiväkoti Perhosen laatukäsikirja. 2002 Helsinki

Päiväkoti Perhosen varhaiskasvatussuunnitelma. 2002 Helsinki

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56. 2005 Stakes. Saarijärvi:
Gummeruksen kirjapaino.

LINTU- TEEMAN SUUNNITTELUA

AIKUISTEN KÄSITTEEN AVAAMINEN: Mitä kaikkea se tuo mieleen? Mitä ajattelet käsitteeseen liittyvän?

MUUTTUMISEEN:

- lähiympäristön huomioiminen
- tulee tärkeäksi
- asenteet, arvot
- ”katson mutta en koske”

HISTORIAAN:

- linnut olleet maapallolla enne ihmistä (lentoliskot)
- uskomukset, kansanperinne
- merenkulkijat kirjekyyhkyt

IHMISEEN:

- kotieläiminä
- hyöty (höyhenet)
- suhde luontoon

BIOLOGIAAN:

- talvilinnut - muuttolinnut
- lintulajit
- elinympäristö
- kehitys munasta linnuksi
- ravinto: ötökät , siemenet, ruokinta
- elämän kiertokulku
- eläinmuseo
- höyhenet, sulat, hylkivät vettä
- nokka, jalat
- linnun jäljet, jätökset
- linnun laulu
- uros /naaras soidin

VUOROVAIKUTUKSEEN:

- linnuista huolehtiminen, syöttäminen
- yhteistoiminnallisuus, ryhmässä tutkiminen, yhdessä tekeminen

KIELEEN:

- kirjat, sadut, lorut, runot, tietokirjat, kansansadut, sadutus

TAITEESEEN:

- varjokuvat
- hiilellä, liidulla piirtäminen
- maalaaminen
- puutyöt: linnunpönttö
- linnut taiteen kuvaamana
- taidenäyttely

MAANTIETEESSEEN:

- elinympäristöt
- muuttolintujen reitit

MATEMATIIKKAAN:

- lukumäärät
- muodot

MIELIKUVITUKSEEN, LEIKKIIN:

- ”elämä lintuna”, millaista on olla linnunpoikanen munan sisällä
- pesät
- oppimisympäristön suunnittelu
- ohjatut leikit esim. lintuhippa

TUTKIMISEEN:

- lintuperspektiivi
- missä linnut pesii?
- miten sulat hylkivät vettä?
- mitä öljy saa aikaan sulille?
- mitä munan sisältä löytyy ?
- retket Harakka/ Villa Elfvik/ Viikki
- eläinmuseo

SISILISKOT-PIENRYHMÄN AJATUKSIA LINNUISTA TEEMAN ALUSSA :

linnut laulavat

ne viheltävät

papukaija osaa puhua

lentävät

linnun pesä

uivat

LINTU

munii munia

onko kana lintu
lintu kun ei osaa
lentää?

ne hautoo niitä,
sieltä tulee poikanen

lintu syö:
Matoja, kalaa, jätteitä,
Hedelmiä, marjoja, leipää,
kasveja

lintu on lentänyt ikkunaa päin

papukaija ,kultarinta ,harakka ,varis ,lokki ,
tikka ,kurki ,punatulkku ,riikinkukko ,pikkukultarinta
merikotka ,kotka ,maakotka ,talitintti ,joutsen ,sorsa
pöllö ,tuulihaukka ,harakka ,kananpoka ,strutsi -ei osaa lentää,
kana, kolibri, anka

MITÄ HALUAT TIETÄÄ /OPPIA LINNUISTA?

- Miten pesä rakennetaan ?
- Etsiä uusia lajeja
- Mikä on mikäkin lintu?
- Miten synnyttää poikasia, hautoo munia?
- Miten pissaa, mitä kautta?
- Tieto sulasta, siivestä, nokasta, kynsistä, jalasta, päästä

DINOT-PIENRYHMÄN AJATUKSIA LINNUISTA TEEMAN ALUSSA

linnut lentää etelään, Afrikkaan, Australiaan, Japaniin, USAan

ne tekee puuhun pesän
pöllö syö maahiiriä

syö siemeniä,
korppikotka syö raatoja

matoja,
hiiriä ja rottia

LINTU
----

linnut lentää ja niillä
on höyheniä

sorsa tekee kaislikkoon pesän

ne synnyttää linnunpoikasia
ensin ne munii munia
sit ne poikaset kuoriutuu

tehdään lumesta linnunmuna
se on saman värinen kun muna

lumipöllö
harakka
varis
punatulkku
punarinta, punasta rinnassa
töyhtöhyppä
siniäinen
metso
hömötintti
strutsi
joutsen
kotka
korppikotka
lokki, naurulokki
hiirihaukka
emu
satakieli
kanahaukka

Haluaisimme tietää:

Miten linnun sulat kasvaa?

Miten ne pystyy lentää?

Miten ne kasvaa?

Miten linnut synty?

Miten linnulle kasvaa nokka?

LINTU- TEEMAN SISÄLTÖJEN SUUNNITELMA:

ÄIDINKIELI:

- kirjallisuus: kuvakirjat, tietokirjat, sadut, tarinat, runot, lorut
- sadutus
- keskustelut, pohdinnat
- draama- oma näytelmä

MATEMATIIKKA:

- määrät
- muodot
- vertailu

LINTU

KUVALLINEN ILMAISU:

- varjokuva
- hiilellä ja liidulla piirtäminen
- maalaaminen
- savityöt
- linnut kuvataiteessa
- retki Ateneumiin

MUSIIKKI:

- linnun laulu, lintujen äänet
- rytmisoittimet
- laululeikit

USKONTO JA ETIIKKA:

- linnuista/luonnosta huolehtiminen

LIIKUNTA:

- perusliikunta
- kehon osat
- itseilmaisu
- yhteisleikit
- mielikuvaliikkuminen

LUONTO JA YMPÄRISTÖ:

- oma tutkimuslintu
- talvilinnut - muuttolinnut
- pesät
- kehitys munasta linnuksi
- ravinto
- höyhenet, sulat
- nokka, jalka
- lentäminen
- lintujen aistit - lintuperspektiivi
- retket
- lintujen havainnointi

ESIMERKKI TEEMAN KÄSITTELYSTÄ

Aihe: Munasta linnuksi

Lasten kysymykset: Miten synnyttää poikasia hautoo munia? Miten linnut syntyvät?

MUNASTA LINNUKSI

Katselimme tietokirjoja ja luimme satuja mm. Aurora ja muna. Tutkimme mitä oikean munan sisältä löytyy. Yhteistyönä valmistimme kanaverkosta, sanomalehtipaperista ja liisteristä valtavan munan. Munan tekeminen oli lapsista samalla kertaa ”jännää ja ällöä” kun joutui laittamaan kätensä lämpimään liisteriin, jolla sitten liimattiin sanomalehdestä revittyjä palasia kanaverkosta tehtyihin munan puolikkaisiin. Tämän jälkeen muna vielä maalattiin. Munan valmistuttua oli pienryhmissä aika kokeilla, miltä linnunpojasta tuntui munan sisällä.

Lasten ajatuksia aiheesta:

Miltä tuntui olla munassa?

Mitä tekisit munassa jos olisit linnunpoikanen?

Kuuleeko poikanen munassa?

Entä näkeekö se siellä?

- tuntui kivalta, tällaiselta jänskältä
- nukkuisin munassa
- kuulee
- näkee

- siellä on hirveän hauskaa nukkua
- söisin tätä munaa sisäpuolelta ja nukkuisin
- kuulee pikkaisen
- näkee munan sisällyksen

- vähän niin kun nään unta
- kuorsaisin, nokalla silleen koputtaisin munankuoreen
- kuulee
- näin valoja vähän

- on tuolla ahdasta
- tuntui ihan kivalta
- nukkuisin
- kuulee
- joo, näin

- tuntui pelottavalta siksi kun kansi laitettiin päälle
- en tekisi mitään
- en kuullut
- en nähnyt

- tuntui linnulta, oli aika pimeätä
- nukkuisin vaan, sitten kun se on ahdas nokkisin rikki munan
- en kuullut mitään

- näin vähän
- vähän kylmä ja vähä lämmin
- nukkuisin
- se hengittää, kun munassa on sellaisia pieniä reikiä

- kivalta ja ahtaalta
- nukkuisin yöt ja valvoisin päivät
- ei kuule

- omituiselta, kamalan omituiselta
- varmasti nukkuisin yöt, kun alkaa oikeassa ajassa väsyttää.
- jos pystyisin, niin yrittäisin kuoriutua
- joo, kun toi munankuori on niin ohut, ni sen läpi kuulee
- ei mitään näy, kun vain mustaa

- aika kivalta
- nukkuisin
- joo kuulee. Se kuulee sen emon ääntä, sen keskustelua.

- kivalta ja ahtaalta
- nukkuisin
- siinä kuoressa on energiaa
- se kuulee emon ääniä, mut se ei pysty vastaamaan niihin

- tuntui kivalta, oli kiva siellä vähän leikkiä, siellä oli sanomalehteä mä vähän rapsutin sitä
- leikkisin vauvaa
- mä kuulin kun joku kuiskas
- näin pimeätä, sanomalehteä

- oli ihan kuin mä olisin poikanen , mul oli kauheen kuuma
- mä nukkuisin , yrittäisin saada sitä munaa auki, jollain yrittäisin saada ruokaa
- kuulee kaiken
- mä näin

- siellä oli aika tipumaista
- leikkisin ja sillai
- kuulee aika vähän
- näkee vähän

- kivalta
- no jos mä oisin linnunpoikanen, nii mä leikkisin ja oottaisin et mä kuoriudun
- mun mielest kuulee tosi vähän
- mä näin kyllä vähän valoo linnunpoikanen ei nää mitään

Munan valmistamisessa ja tiedonhankinnassa toimimme yhteistoiminnallisesti. Lapset jakoivat omia havaintoja ja kokemuksia toistensa kanssa sekä valmistivat munaa yhdessä. Munan tekeminen ja sillä leikkiminen oli lapsille mieluisaa puuhaa. Omien aistimusten

kautta kokeiltiin linnunpoikana oloa: miltä tuntui, mitä ajattelin, mitä näin ja kuulin, tuntuukohan linnunpojasta samalta? Tekemiseen liitettiin monia tärkeitä tavoitteita ja sisältöjä kuten käden taidot, kuvallinen ilmaisu ja muotoilu, matemaattisia käsitteitä mm. muodot, avaruudellinen hahmottaminen. Kuvittelun kyky, mielikuvitus, aistimukset, kieli ja vuorovaikutus sisältyivät työskentelyyn. Saimme myös luonnontieteellistä tietoa. Pieneen linnunpoikaan samaistuminen kasvattaa luonnon kunnioitusta.

KUVAUS ESIOPETURYHMÄN VESI- TEEMASTA KEVÄÄLLÄ 2006

Vuoden vaihteen jälkeen olemme leikkineet Kiitäjien ryhmässä paljon vesileikkejä.

Sekä sisällä että ulkona syntyi merenneito- ja merihirviöleikkejä.

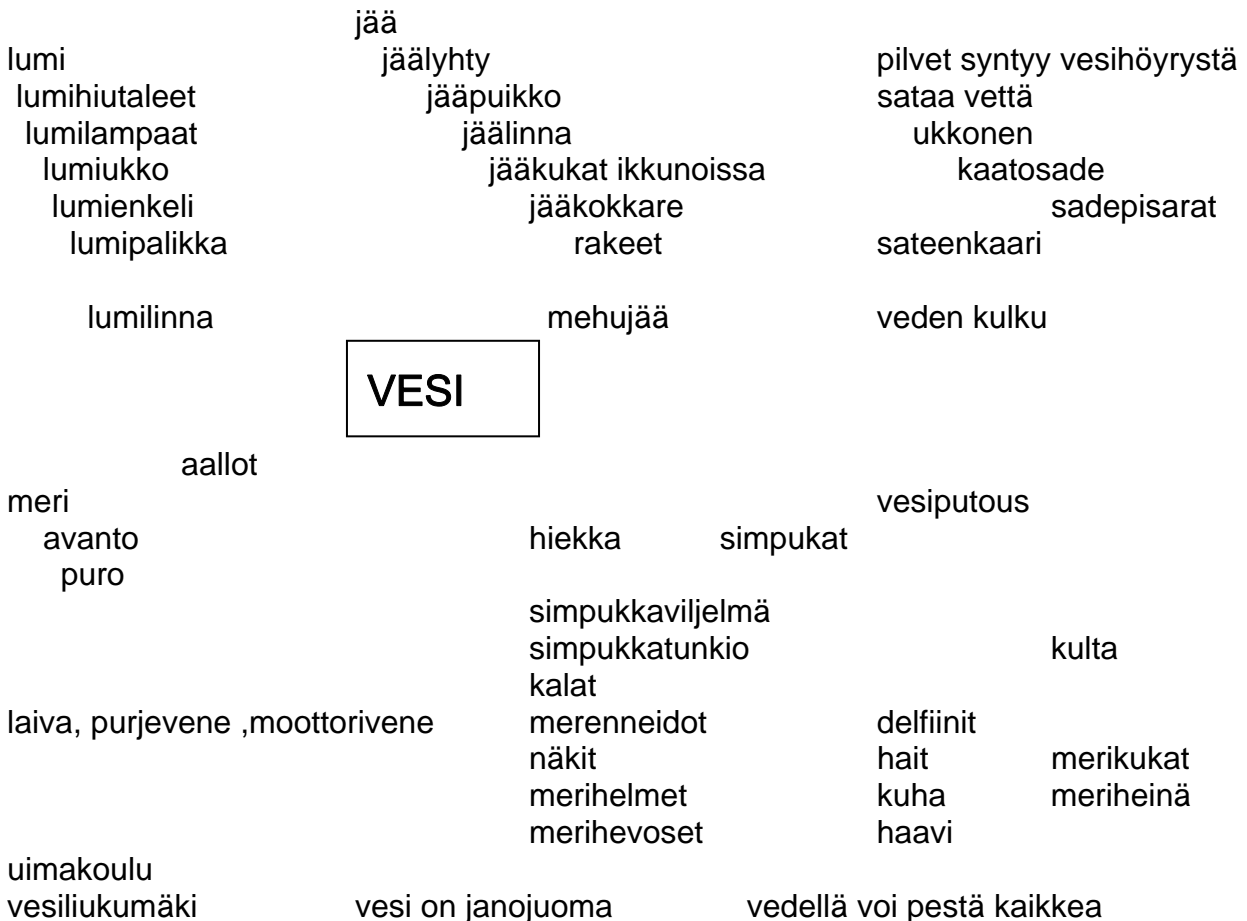
Kokoonnuimme Kissat –pienryhmässä miettimään, mikä aihe meitä kiinnostaisi. Omaan oppimista pohdittaessa oli myös uimaan oppiminen noussut ryhmämme tutkimisen kohteeksi. Ehdotuksia teemaksi olivat mm. kukat, ötökät madot ja vesi. Ryhmäläisemme alkoivat heti pohtia veden olemusta ja muut kiinnostuksen kohteet jäivät.

RYHMÄLÄISTEN MIETTEITÄ:

- jää on vettä
- kylmetettäis vettä
- sulatettais jäätä
- tutkittais vesieläimiä
- tehtäis mehujäätä
- mikä kelluu?
- voitais kokeilla kelluuko maitopurkki, sitä ei ole vielä kokeiltu
- leikittäis merenneitoleikkiä

Innokkaat Kissat riensivät heti kertomaan Oravat ryhmälle heitä kiinnostavasta aiheesta. Oravat innostuivat asiasta ja näin sai alkunsa koko päiväkodin yhteinen vesi - teema.

KISSAT RYHMÄN AJATUKSIA VEDESTÄ

TEEMAN SISÄLLÖT:

MUSIIKKI

vesi-musiikki
 laulut
 rytmisoittimet
 veden äänet:
 kuunnellen ja itse
 tuottaen
 mielikuvamatkustus”
 musiikin matkassa
 laululeikit

VESI

MATEMATIIKKA

vesikokeet
 vesileikit
 laboratorioleikki
 määrät
 vertailu
 mittaaminen
 luokittelu

LUONTO-JA YMPÄRISTÖ

- veden eri olomuodot ja ilmiöt
- elämää vedessä ja vedestä

KUVALLINEN ILMAISU

värien sekoittaminen
 märkämaalaus
 piirtäminen
 veneiden rakentaminen
 paperin teko
 huovutus
 lumi ja vesi taiteessa

KIELI-JA VUOROVAIKUTUS

sadut
 saduttaminen
 kuvakirjat
 tietokirjat
 lorut, runot
 keskustelu
 draama

LIIKUNTA

luistelu
 pulkkamäki
 retket metsään ja
 Vantaankoskelle
 musiikkiliikunta
 mielikuvaliikunta
 yhteisleikit

USKONTO JA ETIIKKA

Nooan arkki(kirja: Miksi Nooa
 valitsi kyyhkysen?) -> toisen arvostaminen

luonnon arvostaminen ja suojele

Talvisen luonnon havainnot ja kokemukset ohjasivat vesiajatuksemme lumen ja jään maailmaan.

Eräänä päivänä oli esikoululaispoika viemässä jäisestä maasta pihaleikeissä lohkaisemaansa lumi -kokkareita kotiin. Äidin todettua ettei lunta voi viedä autoon heräsi heti kysymys : Miksi ei ? Sovimme, että selvitämme mitä lumelle tapahtuu kun se viedään sisälle. Laitoimme seuraavana päivänä päiväkodeissa kyseisen lumikokkareen sisällä lasikulhoon.

Lasten ajatuksia lumikokkareen ympärillä :

- jos laittas saunaan tai hellalle tai uuniin tai laittais kuumaa vettä päälle se sulais nopeammin
- se räjähtäis (kulho/kuumassa) ja hiekat lentäis , tulis hiekkasadetta (lumikokkare oli hiekkainen koska oli irrotettu hiekkalaatikosta)
- näkyis lasinsiruja hirveästi

Lapset alkoivat kokeilla ilmaa kulhon yläpuolella

- toi on kylmä niin kuin jäähalli
- voi kun kylmä
- tost on aika kylmä

Lapset alkoivat pohtia mitä lumelle tapahtuu.

- se sulaa vedeksi
- mätänee
- siitä tulee vettä
- jää vettä, hiekkaa ja roskia

Miksi siitä tulee vettä ?

- koska ulkona on pakkasta ja kylmää ja sisällä lämmintä

Lapset alkoivat pohtia kauanko sulamiseen menee aikaa ?

- tää sulaa yöhön mennessä
- mun mielestä se kestää nukkarin ajan
- kun yö on mennyt

Osalle lapsista heräsi kysymys : Mihin hiekka menee ?

- uppoaa pohjalle
- tai sitten pinnalle
- ei hiekka pysy pinnalla
- ei meressäkään hiekka kellu tai kivet

Sovimme, että seuraamme sulamiseen kuluvan ajan pituutta. Tulos: Jäätynyt lumi tuotiin sisälle klo 11.00. Lepotuokion jälkeen klo. 13.15 se oli osittain sulanut ja klo. 15.20 kokonaan sulanut. Aikaa tarvittiin siis enemmän kuin lepotuokion päättymiseen asti, mutta toisaalta vähemmän kuin yöhön mennessä.

KISSAT RYHMÄN AJATUKSIA : MITÄ HALUTAAN VESI- TEEMASSA TUTKIA ?

- jäätä
- lunta
- lumihiutaleita

MIKÄ KIINNOSTAA ?

- Miten jää ja lumi syntyy?
- Tiedän miten jää syntyy mutta en tiedä miten lumi syntyy. Jää syntyy silleen, että kun on hirveän kylmä pakkanen vesi jäätyy, mutta en tiedä miksi se jäätyy
- sillen kun on tosi kylmä se jäätyy
- miten lumi syntyy ?
- taivaasta tippuu ja syntyy avaruudessa ja jäätyy ja tippuu alas maailmaan
- sit niistä tulis rakeita jos ne jäätyis kun ne tulee
- Minkä takia lumihiutale on niin mutkikas ja kaunis?
- Minkä takia lumihiutale on niin nopea lentämään ja sulaa kun sen ottaa lämpimään?

RYHMÄN EHDOTUKSIA MITEN VOIDAAN TUTKIA ?

- voidaan etsiä jääkokkareita
- kylmetettäis vettä
- sulatettais vettä
- tehtäis mehujäätä
- sulatettais lunta
- ulkona tutkittais lunta
- sisälle tuodaan lunta
- kirjoja lukemalla
- tietoa E:n äidiltä

KISSAT- RYHMÄNMITÄ AJATUKSIA : MITÄ JÄÄ ON?

- vettä
- likaa
- se on jäätynyttä vettä
- se on jäätynyt kun on niin kylmä
- se on jääkylmää
- jos se on hanavettä pakastimessa se on puhdasta vettä , mutta ulkona se on likaista

Keräsimme retkillämme ja pihapiiristä jääpuikkoja, jääkokkareita, lumikokkareita ja seurasimme sisätiloissa jään ja lumen sulamista vedeksi. Matkalla metsäretkelle ihmettelimme kallioon muodostunutta suurta jäätynyttä vesiputousta. Se muistutti sadun jääkuninkaan linnan porttia.

Tutkimme liikkuuko vesi astiassa pudottamalla värillisen vesipisaran vesiastiaan. Hämmästyksellemme huomasimme että värivesi liikkui astiassa joka suuntaan ja värjäsi lopulta veden. Seisovassa vedessäkin on siis liikettä! Laitoimme kokeistamme syntyneet värivedet parin kanssa pakastepusseihin ja veimme ulkovarastoon jäätyään tarkoituksenamme myöhemmin sulatella ja tehdä värikokeita. Laitoimme myös maitopurkkeihin värivettä jäätyään. Ajattelimme käyttää niitä vaikka jääveistosten tekoon.

Haimme varastosta jäädyttämiämme keltaisia, punaisia, sinisiä jääpaloja sisälle. Lapset yhdistelivät vettä sisältäviin lasikulhoihin erivärisiä jääpaloja ja seurasivat mitä tapahtui. Jääpalat alkoivat sulaa ja vesi värjäytyi violetiksi, vihreäksi, oranssiksi, ruskeaksi. Lapset havaitsivat , että keltaisen ja sinisen sekoittuessa sinisen värin voitolla ollessa syntyvän erään ryhmäläisen lempiväriä turkoosia.

Jatkoimme jääleikkejä ulkona. Osa lapsista alkoi rakentaa maitopurkkeihin jäädytetyistä lohkarista jäälinnan seinää.

Toiset puolestaan aloittivat alakentällä leikin ”jäälajokivillä ”, lopuilla jäädytetyistä jääpaloista. Ryhmä mietti millaista leikkiä voisivat leikkiä. He päätyivät aarreleikkiin, jossa osa kätki lumeen jalokivet ja toiset yrittivät löytää niitä. Ryhmäläiset huomasivat että jalokivissä oli melkein samat värit kuin Afrikan tähdessä, mutta vihreä jalokivi puuttui. Eräs ryhmämme lapsista oivalsi , että voitaisiin tämän päivän sulatuskokeista syntynyt vihreä vesi jäädyttää ja saada myös vihreitä jalokiviä.

Lapset ovat myös kotona tehneet jäätyiskokeita ja tutkineet jäätä :

- Mummilla mä pistin maitopurkin ulos ja siinä oli vettä. Se jäätty. Kun mä puristin siitä kuului ”räks”. Se jää oli heikkoa sivusta. Se on vieläkin mummilla.
- Mä heitin kivellä liikennemerkkin alle. Siitä tippui jääkukkare. Mä purin vähän osia pois hampailla. Mä otin sen kotiin. Mä laitoin sen pakastimeen . Se oli veitsen näköinen .
- Aion laittaa ämpäriin kylmää vettä . Mene ulos ja oon vieressä ja odotan ja se jäätyy.
- Se jäätyy nopeammin kun olet poissa.
- Miksi ?
- Se kestää niin kauan odottaa. Sulle tulee aika pitkäksi.
- Mä oon ottanut sankoon kylmää vettä ja laittanut pakastimeen ja sitten mä oon ottanut joka kerta jonkun pois. Sillon osa niistä on sulanut ja muuttunut lumikukkareiksi.

KISSAT RYHMÄN AJATUKSIA: MISTÄ JÄÄTÄ LÖYTYY

- Etelänavalta
- jäätiköltä
- lumivuorilta
- jäävuorilla vedessä
- jäälautat, jääpalaset
- vedessä, meressä, järvessä, lammessa, purossa
- jääkukkia ikkunoissa
- jääpuikkoja kallioissa
- jääpuikkoja syntyy, kun vesi tippuu se jäätyy
- joku voi heittää lumipallon katon rajaan sitten se jää luiskahtaa, koska siinä katossa on jäätä itsessään ja on pakkasta se jäätyy, aurinko sulattaa sen ja se tippuu

Tiedustelimme E:n äidiltä voisiko hän auttaa meitä kiinnostavan aiheen tutkimisessa? Hän valmisti meille kuvat lyhyinen teksteineen seuraavista aiheista: veden olomuodot, vesipisara, merijää, järven jää, jää on vettä kevyempää, paras lumipallosää, lumi lämmittää eläimiä, lumihiihtäjä ja jääkide. Kuvat ovat olleet esillä ja niiden äärelle on pysähtynyt aina kiinnostuksen mukaan.

Mehujään valmistaminen ja varsinkin itse tehtyjen mehujäiden nauttiminen oli tärkeää puuhaa.

Kokeilimme myös maitopurkkeihin jäädytetyillä lohkarilla: uppoaako jää vai kelluuko se? Hämmästyksemme huomasimme, että painavalta tuntuva lohkar ei upponutkaan vaan kellui. Siitä suurin osa oli veden pinnan alla ja vain osa näkyi veden pinnan päällä aivan kuten oikeassakin jäävuoreissa joka kelluu meressä. Pieni simpukka puolestaan upposi heti pohjaan. Simpukoita suuremmat osterinkuoret kuitenkin kelluivat jos ne asetettiin reuna ylöspäin. Miten se oli mahdollista? Osterit olivat kuin veneitä ja siksi eivät uponneet, mutta kun niihin laittoi tarpeeksi lastia upposivat nekin. Kelluminen on mielenkiintoinen asia. Päätimme tutkia sitä vielä myöhemmin.

Jäät sulivat kulhoihin, jotka olivat erisuuruisia. Ryhmämme alkoi väitellä siitä, kummassa kulhossa oli enemmän vettä. Oli siis otettava asiasta selvää! Vertailimme aluksi silmämitalla kulhojen veden pintaa. Pienemmässä kulhossa näytti ryhmämme mielestä olevan enemmän vettä koska vedenpinta oli ylempänä. Otimme vielä litran mitan avuksi ja saimme huomata, että vettä olikin enemmän kulhossa jossa vedenpinta oli alempana koska itse kulho oli suurempi ja siihen mahtui enemmän vettä.

Olemme seuranneet päiväkodin vieressä olevan kentän jäädytystä ja luistelleet siellä. Luistelussa suosituksi tuli aurinko ja pakkaneen-hippa sekä lasten kehittelemä merihirviö-hippa. Ulkona ja sisällä olemme leikkineet lumikeijuja ja lumikuningatarta.

RYHMÄLÄISTEN AJATUKSIA: MITÄ LUMI ON?

- valkoista
- jäätä
- jäästä voi tehdä lumihiutaleita
- lumi on pehmeää ja valkoista
- lumi on kylmää
- lumesta voi veistää kaikenlaista
- lumesta voi tehdä lumipalloja, lumiukkoja, lumilinnoja, lumimajan, lumikissan, lumilyhdyn
- ei voi tehdä pehmeästä lumesta
- ei voi tehdä oikeasta pakkaslumesta koska se on pehmeä
- märästä lumesta voi tehdä
- lumihiutaleet tarttuu ikkunaan
- lumi sulaa lämpimässä

Rakentelimme lumilinnoja. Pakkasten noustua oli tarjolla pölyistä pakkaslunta, mistä lumipallojen teko ei enää onnistunut. Tutustuimme lumeen haistelemalla ja tunnustelemalla, kuuntelemalla lumen narinaan kenkien alla.

Runsas lumisade yllätti meidät maaliskuun lopulla. Niinpä pohdimme miksi oli niin hämärää ja aurinkoa ei näkynyt. Millaisia pilvet olivat? Miksi ne olivat niin harmaita? Lumihiutaleista täyttyneet pilvet olivat heittäneet vielä suuren lumimyräkän taivaalta. Tänäpäin oli myös pitkästä ajasta onnistunut lumipallojen teko pihalla ja syykin siihen selvisi - mittari näytti + 1 C ja oli siis riittävän lämmintä, että lumesta saisi palloja. Mietimme millaista pakkaslumi on. Joku ryhmästämmä tiesi kertoa, että pakkaslunta kutsutaan puuterilumeksi. Saimme kuulla sille myös muita nimiä: timanttipöly, timanttilumi. Tutkimme vielä kirjasta pilvissä syntyvien lumikiteiden kuusisakaraista, kaunista muotoa ja piirsimme omia lumikiteitä. Tutkimme myös onko lumi todella aina valkoista? Huomasimme retkillä metsässä ja pihaa katsellessamme että lumi näytti joskus siniseltä, keltaiselta ja vähän violetilta. Teimme märkämaalauksia talvisista maisemista.

PIENRYHMÄN SATU: PIENI LUMIHIUTALE

Olipa kerran pieni lumihiutale ja sitten se lumihiutale oli ihan pikkuinen ja se oli pieni lumikide. Ja se oli vielä pilvessä ja se kasvoi ja kasvoi koko ajan. Sitten pilvi tiputti sen maahan. Sitten se vähän leijaili. Sitten se vähän leijaili. Samalla kun se leijaili niin oli paljon muita lumihiutaleita. Toiset pienet lumihiutaleet yhdistyi siihen pieneen lumihiutaleeseen ja siitä tuli jättiläislumihiutale. Se tippui leikkimökin katolle. Siellä oli lämpöistä ja ihanaa. Siellä oli muita lumihiutaleita. Se melkein sulii. Sitten pakkas kivistyi ja se jäätty uudelleen. Sitten se putosi lapsen hatulle joka leikki lumella. Sitten se tyttö pani päähänsä lunta ja se pieni lumihiutale sai uusia kavereita. Sitten se tyttö nosti hatun päästä ja näki pienen lumihiutaleen joka liikkui itsestään. Sitten se sulii. Sitten siitä tuli vesipisara ja tuli kesä ja se tippui lammikkoon ja siellä se eleli rauhassa.

RYHMÄN AJATUKSIA: MITÄ SADE ON?

- VETTÄ
- VESI SATAA PISARAINA
- VESISADE ON VALUVAA
- VESISADE ON MÄRKÄÄ
- SADE ON LIKAISTA
- SADE ON RAETTA
- MÄ EN YMMÄRRÄ MITEN NE TIPAT MUODOSTUU?
- VEDESTÄ SYNTYY PILVET
- VESI SYNNYTTÄÄ SATEENKAAREN
- SATAA MAAHAN
- VESI MENEÄ HÖYRYNÄ ILMAAN KUN AURINKO POLTTAA
- SADE ROPISEE

Keväällä satoi runsaasti vettä. Keskustelussa sateesta huomasimme, että kaikilla oli kokemuksia vesilammikoista ja teitä pitkin virtaavista "vesipuroista". Olimme nähneet syvempiä ja matalampia lammikoita, joita oli syntynyt sulaneesta lumesta ja rankasti sataneesta vedestä. Lasten mieleen tulivat myös veden täyteiset ojat ja tulvat, joista juttelimme.

Kysymykseen vesipisaroiden muodostumisesta haimme vastausta lasten tietokirjasta. Leikimme ajatuksella, että jokainen meistä olisi pienen pieni vesipisara ja yhdessä olisimme suuri tippa joka putoaa pilvestä maahan.

Ryhmässä tiedettiin, sateenkaari syntyy sateella auringon osuessa vesipisarioihin. Luimme kirjan Piulista, pienestä vesipisarasta, joka putosi maahan sateenkaaren reunalta. Se koki olevansa aivan yksin maailmassa sillä sen ystävät olivat jääneet sateenkaarelle. Saniaisen lehdellä se kuulee muurahaisen ja leppäkertun keskustelun sateenkaaren väreistä.

Auringonsäteiden osuessa vesipisaraan se hämmästyksensä huomaa, että siinä ovat kaikki sateenkaaren värit. Kurottaessaan kohti lammikkoa se näkee peilikuvansa ja ystävänsä lammessa jonne se hyppää ystävien sekaan.

Etsimme sateenkaaren värejä maalaamalla, saippuakuplia puhaltamalla, heijastamalla pimeässä taskulampun valoa cd-levyille ja heijastamalla auringonvaloa prisman läpi.

Valmistimme väri-vesistä pulloihin "sateenkaarisoittimen".

Havaintomme ympäristömme veden eri olomuodoista lumesta, jäätystä ja sateesta oli johdattanut pohdintojamme ja mielenkiintoamme. Kevään tultua oli aika pohtia mihin suuntaan vesi-teemaa ohjaisimme. Lapset olivat teeman alussa vettä pohdittaessa miettineet erilaisia vedessä eläviä eläimiä. Myös meren mielikuvitushahmot nousivat teeman alun pohdintoissa esiin ja olivat mukana leikeissä koko ajan teeman edetessä. Päätimmekin jatkaa teemaa sadun ja mielikuvituksen lähtökohdista.

Kevään aikana rakensimme ryhmämme yhteistoimin satuhuoneeseen Meren valtakunnan. Olemme leikkineet, kuunnelleet satuja ja myös itse kertoneet omia satuja ja tarinoita Meren valtakunnassa.

Satuhuoneessa syntynyt Kiitäjien ryhmän yhteinen tarina:

Meren aallot kuohuvat kauniisti. Meren pinta kimmeltää. Aavalla ulapalla syvällä, syvällä on meren valtakunta. Siellä onnellista elämää vietetään. Helmilinna kimmeltää veden valossa.

Siellä on ihmeellisiä kaloja, sateenkaarikaloja, joiden suomut ovat sateenkaaren värisiä.

Siellä on myös koralliriuttoja ja korallinkukkia. Korallinkukat kimmeltää pohjassa hiekan lämpimän. Merenneidot soittavat simpukoillaan. Siellä haikalat uiskentelevat mutta eivät syö pieniä merenneitoja.

Hyvin kaukana meren valtakunnassa on keijujen puisto. Siellä on aarrearkku ja se sisältää hienon, hienon aarteen.

Vartijakalat vartioivat helmilinnaa ja suurta porttia etteivät mustekalat pääsisi hyökkäämään ja varastamaan aarretta.

Merenneidot lähtivät kauas ulapalle ja löysivät jotain ihmeellistä, helmisimpukan ja veivät sen aarrelippaaseen.

Mustekalat vaanivat vartiokiven takana. Ne näkivät kun merenneidot toivat simpukan.

Mustekalat ajattelivat, että tuosta saa suuren helmen.

Vartiokalat nukahtivat ja mustekalat hiipivät linnaa kohti.

Vartiokalat heräsivät sitten tuli sellainen mekkala, että mustekalojen lonkerot menivät solmuun. Ja mustekalat pakenivat takaisin vartiokivien taakse. Merenneidot menivät vartiokiville ja auttoivat mustekaloja avaamaan solmut ja sanoivat "Voitteko olla kilttejä?" .

Mustekalat sanoivat, että "voimme elää sovussa elämämme loppuun asti ja mustekalat tulivat vartioimaan vartiokalojen kanssa lipasta. He pitivät suuret juhlat ystävyytensä vuoksi.

Satuun olemme kaikki Kiitäjät pienemmissä ryhmissä keksineet tansseja. Kiinnostuksen mukaan kehitimme yhdessä sateenkaarikalojen, merenneitojen, korallinkukkien, rohkeiden vartijakalojen ja hurjien mustekalojen tanssit. Aikuiset etsivät jokaiselle ryhmälle tanssiin sopivaa musiikkia ja ompelivat roolivaatteet. Laulu vedenpinnan alla tuli ryhmässämme erittäin suosituksi. Yhdessä olemme innolla rakentaneet piirtäen ja maalaten saliin myös tarinamme tapahtumapaikkaa vedenalaista maailmaa.

Suunnittelimme yhdessä miten toteuttaisimme meren, miltä meri näyttää, mitä meressä on. Luimme satuja meren maailmasta. Tutkimme kirjoista ja kuvista meren eläviä. Osa halusi maalata meren ja merikasveja. Pojat innostuivat piirtämään ja maalaamaan merenkuninkaan linnan. Kaikki teimme valtavan suuria upeita kaloja, meritähtiä, simpukoita, koralleja. Kun kaikki piirtämämme ja maalaamamme hahmot oli saatu valmiiksi, leikattiin ne irti ja rakennettiin yhdessä meren alainen maailma salin isolle seinälle.

Tietysti tarina innosti meidät myös jälleen kerran leikkimään varsinkin satuhuoneessa ja salissa tarinan hahmoja. Tapahtumat saivat uusia käännteitä leikeissä. Ryhmämme kevätjuhlissa esitimme tarinan ja tanssit vanhemmille ja muille sukulaisille.

Olemme esikoululaisten yhteisillä tuokioilla pulahtaneet meren valtakuntaan, jossa meren kuningas säilyttää aarteitaan. Aarteet olivat peräisin haaksirikkoutuneista laivoista. Jokaiseen esineeseen kuului oma tarinansa. Kenellehän esine oli kuulunut ennen kuin se joutui meren valtakuntaan?

Valitsimme Ahdin aareista yhden ja jokainen meistä kertoi tarinan tuosta esineestä

Lasten kertomuksia:

Aarrekartta

Tämä on kuulunut kapteeni koululle. Kun se meni etsimään aarretta laiva haaksirikkoutui kun tuli kova myrsky. Hän oli löytänyt tämän toisesta aarrekätköstä. Siellä ei ollut aarretta vaan tämä. Hän oli menossa pääkallosaarelle , mutta tuli hirvittävä myrsky ja nielaisi sen meren syvyyksiin.

Miekka

Tää miekka on kuulunut merirosvolle. Merirosvo meni tavallisella laivalla merirosvomaahan. Sen nimi oli Ville. Ville oli tiputtanut miekan vahingossa mereen. Ville oli ostanut miekan kaupasta.

Silkkinen rasia jossa soivat kultaiset pallot

Ne on kuulunut japanin keisarille. Hän on löytänyt ne aarrekammioista 500 vuotta sitten. Ja hän olisi antanut tämän työlleen, mutta ne olivat niin arvokkaat , että hän ei viitsinyt antaa. sitten eräänä päivänä keisari ja prinsessa lähtivät tapaamaan toista kuningasta ja sitten se haaksirikkoutui ja se tippui.

Kultainen joutsen

Se kuului kuninkaalle, joka oli vanha. Hän meni näyttämään tän kavereille tätä joutsenta. Sinne oli pitkä matka ka hän levähti. Hän unohti sammaleiliseen paikkaan joutsenen. Hän jatkoi matkaa ja oli perillä. Hän huomasi ettei hänen kädessä ollut joutsenta ja sitten joku poika tuli ottamaan joutsenen ja vei se kotiin, leikki sillä ja se meni rikki ja hän vei sen kaatopaikalle.

Pieni pullo joka sisälsi ihmeellistä vihreää ainetta

Pullossa on Asterixin taikajuomaa. Se tippui kun hän meni pelastamaan Akvakvitiksen.

Helmisimpukka

Merenneidot löysivät tosi syvältä merestä.

Kultainen pikari

Merirosvot olivat tiputtaneet pikarin meren alaiseen maahan. Sitten merenkuningaskunta löysi tämän pikarin. Sitten mustekalat näkivät tämän ja halusivat varastaa tämän yöllä ja tulivat ja varastivat sen. Meren kuningaskunta nousi ja huomasi ettei ollut pikaria vieressä. Haikalat sanoivat missä pikari :” mustekalat on varastanut . Menkää heti perään”

Olemme myös pohtineet omaa oppimistamme ennen teeman alkua. Suurin osa meistä oli tavalla tai toisella oppinut uimaan. Pohdimme yhdessä miten tuo taito opittiin ja piirsimme kukin sarjakuvan jonkin taidon oppimisestaan.

RYHMÄLÄISTEN AJATUKSIA UIMAAN OPPIMISESTA :

täytyy opetella
jalan ja käsien
liikkeitä

uimakoulussa

käsi pohja uiminen

uimarengas
kellukkeet

polskiminen jaloilla

uimalelut

UIMAAN OPPIMINEN

äiti pitää mahan alta kiinni

opetella sukeltamaan

uimanlauta

sammakkouinti
koirauinti
kissauinti

pitää opetella
selkä uimista